

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Gracchus Babeuf a spiknutí rovných
Dominik Halíř

Plzeň 2022

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Gracchus Babeuf a spiknutí rovných

Dominik Halíř

Vedoucí práce:

Mgr. Barbora Pásztorová, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2022

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2022

.....

Děkuji Mgr. Barboře Pásztorové, Ph.D. za cenné rady, odborné připomínky a vedení práce.

Obsah

1	ÚVOD	1
2	VLIV SOCIÁLNÍCH A EKONOMICKÝCH FAKTORŮ VELKÉ FRANCOUZSKÉ REVOLUCE NA OSOBNOST GRACCHA BABEUFA A FORMOVÁNÍ SPIKNUTÍ ROVNÝCH	5
2.1	Ekonomická a sociální situace ve Francii ve druhé polovině 18. století.....	5
2.2	Ekonomická a sociální situace v zemi během Velké francouzské revoluce v letech 1789–1796	11
3	GRACCHUS BABEUF	16
3.1	Život Graccha Babeufa	16
3.2	Vývoj myšlení a filozofie Graccha Babeufa	23
3.3	Vliv Rousseaua na Babeufovo myšlení.....	29
4	SPIKNUTÍ ROVNÝCH	33
4.1	Revoluční společnost Club du Panthéon a její vliv na zformování spiknutí	33
4.2	Zformování a organizace spiknutí	38
4.3	Závěrečná fáze spiknutí a soudní proces ve Vendôme	42
5	ODKAZ BABEUFA A SPIKNUTÍ ROVNÝCH	50
6	ZÁVĚR	55
7	POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA	58
7.1	Vydané prameny	58
7.2	Literatura	58
8	RESUMÉ	61

1 ÚVOD

V průběhu Velké francouzské revoluce se roku 1796 uskutečnila událost, jež vstoupila do dějin jako spiknutí rovných. Jednalo se o snahu revolučních agitátorů sesadit vládu Direktoría a nastolit nový společenský řád. Za hlavního iniciátora tohoto spiknutí je považován revolucionář, novinář a filozof Gracchus Babeuf, jenž se pokusil přesvědčit masu francouzského lidu, aby povstaly proti nově nastolené vládě direktorů a přijali jeho ideologický koncept. Babeufova ideologie se následně stala inspirací pro pozdější levicové myslitele a revolucionáře 19. a 20. století.

Cílem této bakalářské práce je analýza událostí souvisejících se spiknutím rovných se zvláštním zaměřením na postavu Babeufa, jelikož se jednalo o nejvýraznější osobnost konspirace. Babeuf byl znám především tím, že se pokoušel utvořit koncept rovnostářské společnosti, kvůli čemuž je považován za prvního komunistického myslitele. Práce se proto soustředí rovněž na jeho filozofii i zásadní okamžiky jeho života. Práce se zaměřuje také na vyobrazení ekonomické a sociální situace ve Francii z předrevolučních i revolučních let, neboť úzce souvisela s vývojem Babeufova myšlení a napomohla k postupnému zformování samotného spiknutí.

Bakalářská práce je rozdělena do čtyř základních částí, které jsou řazeny částečně chronologicky a částečně tematicky, přičemž převažuje tematické uspořádání. První část nastiňuje ekonomickou a sociální situaci ve Francii v předrevolučních i revolučních letech, která vedla ke vzniku krize, jež vrcholila vlivem tuhých mrazů na konci 18. století, konkrétně v letech 1794–1796. Zvláštní pozornost je věnována asignátům, které měly podstatný vliv na ekonomickou krizi, a agrárnímu zákonu, jenž se vztahoval k otázce soukromého vlastnictví. Agrární zákon navíc představoval jednu z možných společenských změn, o něž Babeuf usiloval. Následující dvě kapitoly se věnují Babeufovi a spiknutí rovných. Druhá kapitola se soustředí na Babeufův život. Zachycuje vývoj myšlení tohoto revolucionáře a jeho vztah k filozofii francouzského osvícence Jeana-Jacques Rousseaue. Kapitola o spiknutí se soustředí převážně na analýzu jeho organizace, jednotlivých spikleneckých plánů a průběhu samotného spiknutí. Závěrečná část této kapitoly je věnována soudnímu procesu ve Vendôme, kde hlavní členové konspirace stanuli po svém zatčení. Poslední kapitola se zabývá odkazem Babeufa a spiknutí rovných. Pozornost je zde věnována mimo jiné Karlu Marxovi, jenž se pokoušel zhodnotit význam Babeufa a spiknutí. Důležitá pasáž

závěrečné kapitoly se vztahuje rovněž k francouzskému socialistovi a revolucionáři Louisi Augustu Blaquimu, jenž na Babeufovy koncepty v druhé polovině 19. století navazoval.

Bakalářská práce je založena na studiu vydaných pramenů a odborné literatury v anglickém, francouzském a německém jazyce. Příslušnému tématu se věnovali hlavně levicově smýšlející autoři, a proto mnoho z nich patřilo mezi zastánce socialistických či marxistických myšlenek. Z tohoto důvodu bylo nutné k literatuře přistupovat se zvláštní opatrností. Nejdůležitějším zdrojem informací pro mě byla kniha s názvem *Gracchus Babeuf: Projevy, články a listy* od francouzského historika Clauda Willarda a jeho ženy Germaine Willardové, obsahující výňatky z Babeufových publikovaných textů, dopisů či projevů. Za druhý důležitý pramen považuji knihu od samotného účastníka spiknutí rovných, Filippa Buonarrotiho, s názvem *Buonarroti's History of Babeuf's Conspiracy for Equality* z roku 1836. Jedná se vůbec o první dílo, které na toto téma bylo vydáno. Autor ho však sepisoval až na sklonku svého života, a proto se skládá ze vzpomínek, jež se v některých případech neslučovaly se skutečností. Zároveň dílo podléhalo jistému subjektivnímu postoji. Přínosné mně bylo především kvůli odlišnému pohledu na konspiraci, kterou autor hodnotí na základě vlastních pocitů. Spis obsahuje také informace z doby, která předcházela vzniku spiknutí a poskytuje konkrétní pohled na Babeufa a další společníky.

Z odborné literatury pro mě byla stěžejní díla dvou zahraničních autorů. První z nich je kniha *The Last Episode of the French Revolution* od britského historika a socialisty Ernesta Belforta Baxe. Jeho monografie z roku 1911 se stala prvním rozsáhlým anglicky sepsaným dílem, věnovaným Babeufovi a jeho životu. Do té doby existoval pouze anglický překlad Buonarrotiho díla. Baxova kniha poskytuje základní informace o Babeufově životě i o spiknutí rovných. Jsou v ní shrnuty různé statistické údaje, Babeufovy ideologické koncepty, jednotlivé návrhy členů spiknutí a konkrétní body jejich programu. Autor se rovněž v knize věnuje *Clubu du Panthéon*, revoluční společnosti, která předcházela samotnému vzniku komplotu. V závěru knihy mimo jiné Bax prezentuje svůj názor na Babeufa, kterého označil za průkopníka a hrdinu moderní mezinárodní socialistické strany. Druhým stěžejním dílem pro mě byla Babeufova biografie od australského historika Roberta Barrieho Rose s názvem *Gracchus Babeuf: The First Revolutionary Communist*. Rose se ve svých pracích vesměs zabýval

rozvojem demokratických idejí, sociální rovností a otázkou politické svobody. Příslušné dílo proto sepsal z perspektivy chudého obyvatelstva, v němž se snažil zveličit historický význam Babeufa. Během svého výzkumu pracoval ve francouzských archivech. Pokoušel se čerpat také z ruských archivů, avšak do nich mu byl přístup odepřen. Svojí knihou navazoval na práci Baxe. Jeho dílo poskytuje zcela nejpodrobnější informace o Babeufovi a spiknutí. Kromě běžných informací o životě hlavního účastníka konspirace, se z jeho díla lze dočíst například o Babeufově novinářské činnosti, ale také o vojenském táboru z Grenelle, jehož část se měla ke spiklencům připojit. Vlivem práce v archivech autor předložil přesné informace, jež čerpal z dochovaných materiálů o komplotu. Z tohoto důvodu jsem dané dílo využil primárně pro kapitolu o tomto tématu. Rose ve své práci dospěl k závěru, že se konec 18. století ve Francii vyznačoval sociální nerovností, nárůstem ekonomické a politické moci a její koncentrací v rukou útlé a bohaté části francouzské společnosti. Babeufa prezentoval jako jedince, který bojoval proti těmto skutečnostem, a který prosazoval právo na rovnost mezi lidmi.

Pro svou práci jsem dále použil dílo od britského historika a marxisty, Iana Birchalla, s názvem *The Spectre of Babeuf*. Práce tohoto autora obsahuje atypické informace z revolucionářova rodinného života, ale také vyobrazuje jeho přístup k osvícenským filozofům, zejména k Rousseauovi. Rovněž předkládá Babeufovy názory a postoje k určitým tématům, a to hlavně k průběhu Velké francouzské revoluce.

Pro úvodní kapitolu jsem použil literaturu zabývající se Velkou francouzskou revolucí. Nejvíce přínosná pro mou práci byla kniha s názvem *Občané: Kronika Francouzské Revoluce* od anglického historika Sira Simona Michaela Schamy. Kladem této publikace je hlavně její podrobnost a rozmanitost. Z příslušného díla jsem využil pasáže týkající se ekonomické a sociální situace, ale také informace o období vlády mužů thermidoru. Přínosná pro mě byla též kniha od francouzského historika Françoise Fureta, s názvem *Francouzská revoluce I. Od Turgota k Napoleonovi 1770–1814*, poněvadž v ní autor poskytuje obsáhlé informace k danému tématu. Informace o ekonomické situaci z předrevolučního období francouzských dějin jsem čerpal především z knihy *The Eve of the French Revolution* od amerického historika Edwarda Jacksona Lowella.

Česká historiografie se zvolenému tématu věnuje spíše okrajově. Nejpřínosnější pro mou práci byla kniha od českého historika a publicisty Jaroslava Vozky s názvem *Gracchus Babeuf: vůdce spiknutí rovných*. Autor se ve svém výzkumu věnoval především dějinám socialismu a socialistickým teoriím. Jeho dílo zachycuje až na výjimky věrohodně Babeufův život. Přesto obsahuje tendenční pasáže. Z hlediska faktografických údajů však bylo přínosné. Postavou Babeufa se zabýval i český historik František Červinka ve svém díle *F. N. Babeuf* nebo také česká historička Daniela Tinková. Její publikace s názvem *Revoluční Francie 1787–1799* se však k Babeufovi a spiknutí rovných vyjadřuje spíše okrajově, a proto pro mou práci nebyla dostatečně přínosná.

Při zpracování předkládané bakalářská práce byla použita především metoda kompilace, do jisté míry byla použita také metoda dedukce a komparace.

2 VLIV SOCIÁLNÍCH A EKONOMICKÝCH FAKTORŮ VELKÉ FRANCOUZSKÉ REVOLUCE NA OSOBNOST GRACCHA BABEUFA A FORMOVÁNÍ SPIKNUTÍ ROVNÝCH

Gracchus Babeuf byl po většinu Velké francouzské revoluce jejím aktivním účastníkem, poněvadž mnohé ze svých úvah prezentoval již v předrevolučním období. Je nutné nastínit především sociální a hospodářskou problematiku tohoto období, na niž se nejvíce soustředil, a která nejvíce ovlivnila pozdější formování spiknutí rovných.

2.1 Ekonomická a sociální situace ve Francii ve druhé polovině 18. století

Pro pochopení Babeufových názorů a jeho činnosti je zapotřebí nejprve nastínit ekonomickou a sociální situaci ve Francii na konci 18. století. Již od vlády Ludvíka XIII. a Ludvíka XIV. byla Francie absolutistickým státem, což se promítlo de facto do všech aspektů života francouzské společnosti. Panovník například svévolně rozhodoval o osudech jednotlivců takzvanými zpečetěnými listy (*lettres de cachet*), uvaloval daně dle libosti, či konfiskoval a přerozděloval majetek.¹ Běžnou praktikou starého režimu bylo rovněž prodávání veřejných úřadů, což zajišťovalo poměrně snadné příjmy do státní pokladny. Tyto posty se navíc stávaly dědičnými. Dle ediktu z roku 1604 se většina míst ve státní správě či soudních dvorech stala předmětem obchodu.² Za vlády Ludvíka XV. však moc dvora, aristokracie a duchovenstva postupně slábla. Vlivem válečných konfliktů v 18. století se finanční situace země neustále zhoršovala. Popularitu panovníka navíc negativně ovlivňovaly metresy, jež v tomto období měly na vývoj politiky podstatný vliv.³

Roku 1774 se francouzským panovníkem stal Ludvík XVI., za jehož vlády se zadlužování státní pokladny dále prohlubovalo. Deficit státní pokladny se v roce 1774 sice pohyboval v průměru okolo 30 milionů livrů, avšak v témže roce propukl hladomor

¹ MIGNET, François Auguste Marie, *Dějiny revoluce Francouzské od roku 1789 do roku 1841*, Praha 1907, s. 8.

² LOWELL, Edward Jackson, *The Eve of the French Revolution*, Boston, New York 1892, s. 230.

³ MIGNET, s. 9.

a o rok později situaci zhoršila neúroda, jež zapříčinila vypuknutí nepokojů. Navíc od roku 1775 probíhala Americká válka za nezávislost, do níž byla Francie zapojena.⁴

Na tehdejší finanční i sociální situaci měly podstatný vliv daně, a proto je důležité jejich problematiku přiblížit. Daňový systém ve Francii za starého režimu rozděloval daňovou povinnost poddaných podle dvou hlavních kritérií: postavení a místa bydliště. Zatímco první kritérium se vztahovalo k otázce stavů, to druhé se pojilo s provinciemi, v nichž se výše daní lišila. Tato nejednotnost spočívala v tom, že nejdéle držené provincie francouzským státem (*pays d'élection*) podléhaly ústřední vládě, tudíž státním zákonům. Naopak provincie s provinčními statky (*pays d'états*) si ponechaly právo na vlastní rozhodování, jelikož v této době byly jakékoliv výsady považovány za majetek. Jednalo se například o Provence, Artois, Bretaň a další. Mezi jednotlivými provinciemi se platila cla a různé poplatky. Například v Paříži byl problém s nákupem ryb, poněvadž jejich dovoz podléhal většímu clu, než byla jejich prodejní hodnota.⁵

Nejdůležitější daní byla přímá pozemková daň jednotlivce (*taille*), která zahrnovala příjmy do státní pokladny v hodnotě 45–75 milionů livrů ročně. Tuto daň platili pouze členové třetího stavu a dělila se na daň skutečnou (*taille réele*) a daň osobní (*taille personnelle*). *Taille réele* se využívala především na jihu Francie. Byla vyměřena podle průzkumu a ocenění všech pozemků, které nebyly ve vlastnictví šlechty, církve ani státu. *Taille personnelle* platila ve většině Francie a týkala se všech druhů příjmů. Další důležitou daní byla daň z hlavy (*capitation*). Jednalo se o hrubě vyčíslenou daň z příjmů, přičemž obyvatelstvo bylo rozděleno do 22 tříd podle předpokládané solventnosti. V případě, že poddaný odmítal zaplatit, byla do jeho domu umístěná ozbrojená posádka (*garnison*), která s daným člověkem žila po určitou dobu v jedné domácnosti a vybírala veškeré rodinné příjmy. V průměru příslušná daň přispěla do státní pokladny ve výši 36–42 milionů livrů ročně. Kromě přímých daní se zaváděly také daně nepřímé. Nejvíce nenáviděná nepřímá daň byla daň ze soli (*gabelle*), proti které protestoval i Babeuf. Celkový příjem z ní plynoucí činil asi 60 milionů livrů ročně. Argument pro výběr této daně byl takový, že lidé bez soli nemohou žít, proto za ni budou platit. Velmi kritizovaná byla také spotřební daň pomocná (*aides*) na víno a jablečný mošt. Této dani podléhal jak výrobce, tak i spotřebitel a byla vybírána velmi

⁴ LOWELL, s. 233.

⁵ Tamtéž, s. 207.

absurdním způsobem, kdy docházelo k domácím prohlídkám, při nichž lidé museli prokazovat, zda je jejich mošt či víno zdaněno. V celkovém součtu zaplatilo francouzské obyvatelstvo ročně na daních v rozmezí od 500–800 milionů livrů.⁶

S daněmi se ve Francii pojilo mnoho dalších problémů. Například jejich neustálé zvyšování zapříčinilo ještě větší sociální nerovnost. S daněmi souviselo rovněž pašování zboží a pozdní splácení dluhů. Tehdejší francouzské obyvatelstvo žilo v přesvědčení, že člověk, který je schopen ihned zaplatit, je bohatý. Z tohoto důvodu se lidé snažili využívat možnost splátek, aby se vyhnuli případnému nárůstu tlaku ze strany výběřčích daní. Docházelo také k poněkud zvláštním situacím v hospodách a na statcích, kde obsluha prověřovala hosty, zda nepatří mezi státní zmocněnce.⁷

Ekonomická situace ve Francii za starého režimu úzce souvisela se sociálním postavením francouzských občanů. Obyvatelstvo bylo rozděleno do tří stavů. Nejvýše v hierarchii stálo duchovenstvo, hned za ním aristokracie a zbylá část populace, jež nebyla součástí předchozích stavů, byla označována jako třetí stav. Mezi těmito společenskými vrstvami panovala všeobecná právní nerovnost. Církev za vlády Ludvíka XVI. netvořilo ani 100 tisíc členů, přesto vlastnila více než desetinu půdy. Vlivem církevní hierarchie však mnoho z církevních hodnostářů žilo v chudobě. Mezi nejbohatší členy církve patřili hlavně biskupové a opati, zatímco třeba apoštolové patřili mezi ty chudé. Přesto duchovenstvo drželo silnou politickou moc. Zajišťovalo cenzuru, vzdělání a také šíření informací. Zároveň byla církev osvobozena od daňové povinnosti. Tu vynahrazovala dary, o jejichž výši rozhodovala každých pět let.⁸ Zatímco se na církev vztahovala kritika za to, že její představitelé opustili od tradičních hodnot, tak aristokracie dosahovala postupného rozkladu vlastním přičiněním. Šlechtu v této době představovalo asi 400 tisíc jedinců a vlastnila cirká pětinu celkové půdy. Zástupci tohoto stavu zastávali především nejvyšší posty v církvi či armádě. Například od roku 1781 nebylo možné, aby se armádním důstojníkem stal muž, jenž by nedoložil svůj šlechtický původ minimálně čtyřmi generacemi. Šlechta navíc byla osvobozena od placení *taille*. V případě ostatních daní si dokázala zajistit určité úlevy za pomoci úplatků, obchodu či svého postavení. Nejvíce tento přístup praktikovali u placení daně z hlavy a dvacátku (*vingtièmes*). Urození statkáři také velmi rádi využívali takzvaných

⁶ Tamtéž, s. 213.

⁷ Tamtéž, s. 220.

⁸ HIBBERT, Christopher, *Francouzská revoluce*, Ostrava 1999.

zapomenutých práv. Jednalo se o lenní výsady, které jim zajišťovaly určité výhody. Například banální práva (*banalités*) zaručovala statkáři monopol na místní mlýn, lis na víno a pec. Problém šlechtického stavu však vznikal vlivem propůjčování a prodávání titulů či úřadů, neboť tím vznikala nová dědičná šlechta, takzvaná šlechta talárů (*noblesse de robe*), jež vzešla z neurozených francouzských občanů. Členové starých rodů, šlechta meče (*noblesse de court*) na ně nahlížela velmi negativně a odmítala jejich postavení. Postupně docházelo k rozporům mezi šlechtickými rody, což vedlo k destabilizaci jejich spolupráce a tím i strádání v ekonomické oblasti.⁹

Část třetího stavu naopak zažívala období prosperity a v předrevoluční době mnohdy dosahovala většího bohatství než valná část stavu šlechtického. Třetí stav zahrnoval veškeré zbylé francouzské obyvatelstvo. Nejsilnějšího postavení dosahovalo bohaté měšťanstvo, které reprezentovali především velkoobchodníci, úředníci, finančníci, advokáti, lékaři, spisovatelé či novináři. Výrazně slabší sociální postavení pak měli řemeslníci, kuchaři, nádeníci, rolníci a dělníci. Třetí stav byl jediný, který podléhal kompletní daňové povinnosti, přestože dohromady vlastnil sotva třetinu půdy. I tak postavení tohoto stavu v druhé polovině 18. století neustále vzrůstalo na úkor privilegovaných stavů.¹⁰

Přestože část třetího stavu dosahovala určitého stavu prosperity, na venkově se hospodářské a sociální problémy zhoršovaly. Rolnictvo obdělávalo půdu zastaralým a nepříliš efektivním způsobem. Nedisponovalo dostatečnými finančními prostředky, jež by mohlo využít na nákup modernější technologie, a proto si nedokázalo zajistit ekonomickou nezávislost. Z tohoto důvodu většina této společenské vrstvy přijímala na určitou dobu v roce i další práce. Nejčastěji pracovali nemajetní venkované jako nádeníci na větších farmách. Někteří si půjčovali dobytek, povozy a nářadí, avšak za velmi nevýhodných podmínek, kdy poté svému nájemci museli odvádět značnou část úrody. Venkovské obyvatelstvo často nevlastnilo boty ani ponožky, navíc chodilo ošaceno v roztrhaných šatech. Skotský cestovatel a spisovatel Tobias George Smollett přirovnal francouzské venkovské obyvatelstvo k vyhladovělým strašákům.¹¹ V druhé polovině 18. století navíc Francie zaznamenala populační růst. To mělo za následek navyšování cen potravin, což zapříčinilo, že mnohé rodiny musely vynaložit až

⁹ Tamtéž, s. 24.

¹⁰ Tamtéž.

¹¹ Tamtéž, s. 22.

polovinu svých příjmů na jeden bochník chleba. V některých případech se jednalo dokonce o 88 % z celkových příjmů. Tato finanční zátěž se pak promítala do životní úrovně.¹² S životem venkovského obyvatelstva se pojila také roboty, které podléhali rolníci a zemědělství dělníci. Nejvíce byli využíváni při stavbě silnic a při přesunu vojenských zavazadel. Dohled nad vykonáváním jejich činnosti dělali intendanti¹³ a vojenští důstojníci.¹⁴ Vzhledem k tomu, že Babeuf vyrůstal na venkově, byl s problematikou venkovského obyvatelstva obeznámen.¹⁵

Navzdory myšlenkám osvícenství o rovnosti lidí, nedisponovaly ženy ve Francii v posledním desetiletí před vypuknutím revoluce přílišným počtem práv. Svobodné ženy zůstávaly pod právním vlivem otce do doby, než byly provdány. Poté vstoupily pod „vládu“ svého manžela. V tomto právním vztahu neměly ženy kontrolu ani nad sebou, ani nad svým majetkem. Pouze za předpokladu, že manžela postihla smrt, mohla žena jakožto vdova nabýt určitých právních kompetencí.¹⁶ Francouzský právník Robert Joseph Pothier nahlížel na tento stav následovně: „*Naše zvykové právo uvedlo ženy do takového stavu závislosti na manželech, že nemohou dělat prakticky nic, vyjma toho, co manželé považují za dovolené.*“¹⁷ Ženám byla mimo jiné vyplácena velmi nízká mzda a jejich profesní výběr byl často omezen na práce v domácnosti, nebo na fyzicky náročné práce v průmyslu. Překvapivě však držely určitá politická práva. Ženy z řeholních řádů či některé šlechtičny mohly volit zástupce do generálních stavů. Některým ženám z třetího stavu se dokonce podařilo zúčastnit politických shromáždění.¹⁸ Otázka postavení žen ve francouzské je zde zmíněná z toho důvodu, že patří mezi mnohé, k nimž se Babeuf ve svých úvahách vyjadřoval.¹⁹

Na tomto místě je nutné zmínit rovněž jisté snahy o zlepšení ekonomické situace ve Francii tím i té sociální. Přibližně v polovině 18. století se ve Francii do popředí dostala ekonomická fyziokratická škola v čele s jejím hlavním představitelem

¹² SOBOUL, Albert, *Velká francouzská revoluce*, Praha 1964, s. 26.

¹³ Královští státní úředníci. CLARK, Samuel, *Human intentionality in the functionalist theory of social change: the role of French provincial intendants in state-society differentiation*. In: *European Journal of Sociology* 46, 2005, 2, s. 224.

¹⁴ LOWELL, s. 226.

¹⁵ FISCHER, Jan Otakar, *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století*, Praha 1981, s. 57.

¹⁶ ABRAY, Jane, *Feminism in The French Revolution*. In: *American Historical Review* 80, 1975, 1, s. 43–62.

¹⁷ Tamtéž, s. 44.

¹⁸ Tamtéž.

¹⁹ BIRCHALL, Ian, *The Spectre of Babeuf*, London, New York 1997, s. 26.

Françoisem Quesnayem, francouzským ekonomem a lékařem. Tato ekonomická teorie apelovala primárně na zemědělství a volný obchod. Představitelé této školy tvrdili, že hlavním zdrojem bohatství je půda, přičemž dané bohatství je rozšiřováno zemědělskou činností. Fyziokratem byl Anne Robert Jacques Turgot, jenž v letech 1774–1776 působil jako generální kontrolor financí.²⁰ Turgot se hospodářské a sociální problémy snažil řešit prostřednictvím několika opatření. Předně prohlásil obchod s obilím za svobodný, zrušil veřejné práce a živnostenské cechy, zakázal zakládání dělnických sdružení a pokusil se snížit náklady v soudnictví. V roce 1777 na pozici generálního kontrolora financí nastoupil ženevský bankéř Jacques Necker. Funkční období tohoto švýcarského finančníka se pojilo s ohromným množstvím půjček, které se vyšplhaly až na 530 milionů livrů. Z těchto půjček se nejvíce hradily vojenské výdaje a státní dluh. Necker je však znám hlavně tím, že nechal v roce 1781 zveřejnit státní rozpočet ve svém *Hlášení králi (Compte-rendu au Roi)*.²¹ V roce 1787 vzrostl deficit státního rozpočtu na 140 milionů livrů a v návaznosti na to uskutečnil Étienne Charles de Loménie de Brienne, jenž byl ve funkci od roku 1788, půjčku ve výši 440 milionů livrů. Znovuzvolený Necker nedokázal v témže roce navýšit zdroj příjmů do státní pokladny. Naopak zapojením třetího stavu urychlil pád starého režimu. Státní finance se tak před vypuknutím revoluce v roce 1789 nacházely v přinejmenším komplikovaném stavu.²²

Od roku 1789 ustupovalo fyziokratické učení velmi rychle do pozadí. Naopak se do popředí dostala Klasická ekonomie v podání skotského ekonoma Adama Smithe. Hlavní bod kritiky ze strany zastánců této ekonomické teorie se soustředil na zemědělství a jeho význam. Dle jejich názoru nebylo zemědělství jediným zdrojem bohatství, naopak bylo nutné učinit takové kroky, které by nasměrovaly tehdejší francouzskou ekonomiku do stavu prosperity. Toho mělo být dosaženo nárůstem produkce, spotřeby a obchodu.²³

²⁰ LOWELL, s. 233.

²¹ Tamtéž, s. 238.

²² MIGNET, s. 11.

²³ DU BOFF, Richard, *Economic Thought in Revolutionary France 1789–1792: The Question of Poverty and Unemployment*. In: *French Historical Studies* 4, 1966, 4, s. 434.

2.2 Ekonomická a sociální situace v zemi během Velké francouzské revoluce v letech 1789–1796

Hospodářská krize ve Francii s vypuknutím revoluce v roce 1789 však neodezněla, nýbrž se stále prohlubovala. Staré daně byly sice zrušeny, ale namísto nich byly zavedeny daně nové: pozemková daň (zdanění půdy), movitá daň (zdanění příjmů) a živnostenská daň (zdanění příjmů z průmyslové a obchodní činnosti). Obecní správy však nebyly na nový daňový systém připraveny. Mnozí aristokraté odmítali platit či nedodržovali termíny splatnosti. Národní shromáždění navíc nezavedlo spotřební daně. Zástupci třetího stavu argumentovali tím, že jsou nespravedlivé, jelikož postihují stejnou měrou nerovné majetky. Komplikovaná situace s obilím měla být vyřešena spoluprací se zahraničím, tudíž jeho dovozem. Rovněž došlo ke zrušení desátku, čímž vzrostly výdaje na duchovenstvo o 70 milionů livrů.²⁴ Krok, který měl nastartovat upadající francouzskou ekonomiku, se uskutečnil v listopadu roku 1789, kdy došlo ke konfiskaci církevního majetku státem. Následným prodejem tohoto státního majetku mělo dojít ke splacení státního dluhu. V návaznosti na to dne 19. prosince 1789 Národní shromáždění zřídilo finanční správu neboli Banku pro mimořádné události (*Caisse de l'Extraordinaire*) a vydalo asignáty v hodnotě 400 milionů liber. Asignáty byly původem pokladniční poukázky s 5% úrokem, vydané na zkonfiskovaný církevní majetek. Asignáty zpočátku nešly příliš na odbyt, jelikož lidé vůči nim byli nedůvěřiví. Kromě toho církve nadále spravovala své statky, jež byly navíc zadlužené. Francouzský politik Jean-Sylvain Bailly v souvislosti s asignáty prohlásil: „*Nebyly tak příznivě přijaty, jak se očekávalo, a nedosáhly oběhu, jehož bylo potřeba.*“²⁵ Ve dnech 17. března a 17. dubna 1790 byly vydány dekrety, dle nichž převzal stát církevní dluhy a zakázal duchovenstvu správu nad svými dosavadními majetky. Asignáty se tak staly likvidními. Druhým dekretem nabyly asignáty formy peněz. Soukromníci je však nemuseli zahrnout do svých transakcí. To vedlo k tomu, že vypukla konkurence mezi asignáty a kovovými mincemi. Zlato ani stříbro nebylo staženo z oběhu a asignáty se rázem mohly směňovat za mince. Během této směny velké kupony asignátů ihned ztratily svou hodnotu. V červenci roku 1791 byly do oběhu přidány asignáty v hodnotě

²⁴ MATHIEZ, Albert, *Francouzská revoluce*, Praha 1952, s. 92.

²⁵ Tamtéž, s. 93.

5 liber, které měly větší hodnotu než asignáty v hodnotě 50 liber, neboť již podlely devalvaci. Stříbrné mince postupně zmizely z oběhu a lidé začali platit v naturáliích. Vlivem této nové krize se bohatí velkoobchodníci rozhodli razit vlastní takzvané mince důvěry (*médailles de confiance*). Některé banky rázem dodaly do oběhu kupony důvěry (*billets de confiance*) odkazující na jméno těchto mincí. Tyto bankovky používaly mnohé státní správy napříč departmenty. V Paříži v roce 1791 tak bylo používáno na 63 druhů různých bankovek. Postupně se dělníkům vyplácela mzda v papírových penězích, čímž jim klesal příjem. Na trhu docházelo ke spekulacím s cukrem, kávou, rumem, bavlnou, vlnou či obilím. Bankovky tak ztrácely své krytí a nemohly být dále proplaceny. Mimoto padělatelé znehodnocovali tyto bankovky tím, že neustále přidávaly do oběhu nové. Další problém asignátů také spočíval v tom, že kupci měli dlouhou platební lhůtu, čímž asignáty nebyly podle plánu rychle ničeny, ale neustále zůstávaly v oběhu. Množství asignátů zvyšovalo také samotné Národní shromáždění. K datu 30. ledna 1792 klesla hodnota asignátů o 44 %. Docházelo tak k navyšování cen zboží a služeb.²⁶ Odprodejem národních statků a vydáváním asignátů se utvořila zcela nová skupina vlastníků. Mezi lety 1791–1793 si v některých krajích polepšilo rolnictvo, a to třeba v Cambrésis či Pikardii. Největších zisků však dosáhli sedláci, nájemníci a především zástupci bohatého měšťanstva. V roce 1793 se krize způsobená asignáty ještě prohlubovala vinou špatné hospodářské politiky girondinů, kteří počítali s většími zisky z dobytých území. Po popravě Ludvíka XVI. hodnota asignátů ještě klesla. V Lyonu se propouštěli tkalci, v Orleánsu lidé plenili domy. Napříč Francií narůstala vlna nepokojů.²⁷

Roku 1791 byla vydána takzvaná Nová ústava. Ta řešila z hlediska hospodářství především tři hlavní problémy: chudobu, nezaměstnanost a obchod s obilím v tuzemsku. Nezaměstnaní se dělili na dva typy: ty, kteří si aktivně hledali práci, jako například nádeníci, a ty, kteří pracovat odmítali. Mezi tyto jedince patřili hlavně žebráci, tuláci a drobní zloději, tedy obyvatelstvo, které nějakým způsobem narušovalo veřejný pořádek a snažilo se využít bídu lidu k vlastnímu prospěchu. Největší kritice podléhal stav zemědělství, jenž byl hodnocen jako nedostačující. Zemědělská produkce nedokázala efektivně dodávat obchodníkům, zásobovat armádu ani nasytit lid. Nedostatek obilí byl

²⁶ Tamtéž, s. 102.

²⁷ SOBOUL, s. 148.

rovněž spojen s monopoly na domácím trhu a s nadměrným vývozem této komodity do zahraničí.²⁸

Jako možné řešení neutěšené situace francouzského zemědělství se mnohým jevilo takzvané agrární právo, potažmo agrární zákon. Konkrétní definice tohoto práva byla značně nejednoznačná. Jeho stoupenci žádali rovné rozdělení půdy mezi francouzské občany, svržení existujících vlastnických práv, násilné přerozdělení půdy mezi bezzemky a přísně rovnostářskou redistribuci soukromého a veřejného majetku. Tyto požadavky nejvíce prosazovali pracovníci ze zemědělského sektoru. Například zemědělství dělníci na jihozápadě a ve středu Francie požadovali čistý příjem ve výši alespoň 50 % veškeré produkce.²⁹ S agrárním právem nesouhlasili především majitelé statků. V roce 1792 v návaznosti na nátlak rolnického obyvatelstva sepsali bohatí chovatelé ovcí z oblasti Aveyron dopis, v němž přerozdělení vlastnictví kritizovali slovy: „*Pokud dojde k trvalému rozdělení pastvin, za dvacet let uvidíme občanské války. Chudí se postavili proti bohatým. Budou volat po agrárním zákonu a nebudou chybět agitátoři připravení využít tento trik k tomu, aby svedli lidi z cesty.*“³⁰ Po popravě krále, 21. ledna 1793, nabraly události ve spojení s agrárním právem rychlého spádu, ovšem opačným směrem, než se očekávalo, neboť dne 18. března 1793 došlo k vydání dekretu, který stanovoval trest smrti pro každého, kdo by navrhnul či podporoval agrární právo. Otázkou však i nadále zůstalo, co oním agrárním právem přesně bylo myšleno, jelikož nikdo doposud jeho jasnou definici nesepsal. Z tohoto důvodu nemohl být podle daného dekretu nikdo trestně stíhán.³¹ S nejasností agrárního práva se setkal také Babeuf, jenž se k tomuto tématu vyjadřoval.³²

Po zatčení girondinů jakobíny 2. června 1793 nastolil nově zformovaný Konvent restriktivní hospodářskou politiku. Dne 26. července 1793 byl zaveden trest smrti pro spekulanty a obchodníky, kteří nedodali své zboží na trh, a vytvořen seznam nezbytného zboží, kam patřila například sůl, chléb, víno, maso či zelenina. Od 9. srpna 1793 mohlo obyvatelstvo také využít přebytkových sýpek, do nichž se ukládalo přebytečné obilí z úrodnějších období. Jednalo se o totožný systém, jenž se využíval za

²⁸ DU BOFF, s. 437.

²⁹ JONES, Peter, *The "Agrarian Law": Schemes for Land Redistribution during the French Revolution*. In: *Past & Present* 133, 1991, s. 98.

³⁰ Tamtéž, s. 104.

³¹ Tamtéž, s. 106.

³² SOBOUL, s. 352.

starého režimu, avšak s výjimkou centralizovaného řízení. V září 1793 stanovili poslanci maximální ceny obilí a pevné ceny několika desítek potravin a domácího příslušenství. Problémové asignáty byly, demonetizovány neboli zbaveny nominální hodnoty a u mezd se ustanovila maximální výše. Vlivem těchto nařízeních se situace v zemi opět zhoršila. Kupci v krátkém časovém období skoupili veškeré dostupné zboží a po vyčerpání zásob obchodníků výrobci odmítli dodávat nové zboží na trh. Hladové obyvatelstvo proto drancovalo sklepy a skladiště.³³

Pokračující hospodářskou krizi zhoršilo vytvoření nové celonárodní armády, na jejíž chod se vynaložilo značné úsilí. Vytvářela se nová pole a pod tíhou propagandy darovali lidé vojákům poslední zbytky svých zásob. Složitá vnitropolitická situace v první polovině roku 1794 odsunula problematiku hospodářství do pozadí. Jedinou výraznější výjimkou bylo navržení takzvaných ventôských výnosů z 26. února a 3. března 1794, dle nichž Louis Antoine Léon Florelle de Richebourg de Saint-Just požadoval rozdělení majetku emigrantů lidem v nouzi.³⁴

Po ukončení takzvaného jakobínského „teroru“ se francouzská společnost opět nadechla k životu. Docházelo k otevírání salonů, noviny plnily ulice, konaly se plesy a společenské večírky, političtí vězni byli propuštěni a obyvatelstvo se velmi kriticky vyjadřovalo na adresu Maximiliena Robespierre, francouzského právníka, člena Národního shromáždění, později hlavního představitele jakobínského klubu a symbolu období „teroru“. Jedním z jeho kritiků byl i Babeuf.³⁵ Hospodářská krize, která trvala po celou dobu Velké francouzské revoluce, se však neustále zhoršovala. Ačkoliv jakobínský režim zafixoval ceny, alokoval základní zdroje a nastartoval výrobu vojenskými zakázkami, tak krizi nikterak nevyřešil, jen ji zpomalil. Lidé ukrývali kapitál, neplatili daně, docházelo k podvodům a státní výdaje zatěžovala probíhající válka. Když dne 24. prosince 1794 nová vláda zrušila maximální ceny, inflace expandovala závratným tempem.³⁶ Rozšířila se působnost černého trhu. Obchod se sice opět rozběhl, avšak prodávající nabízeli své zboží či služby za nereálné částky. Základní ceny potravin se tím navýšily o několik desítek procent. Znovuobnovené asignáty ještě zhoršovaly celý finanční vývoj. Obchodníci odmítali od počátku roku 1795

³³ SCHAMA, Simon Michael, *Občané: Kronika Francouzské Revoluce*, Praha 2004, s. 771.

³⁴ Tamtéž, s. 853.

³⁵ FURET, François, *Francouzská Revoluce I. Od Turgota k Napoleonovi 1770–1814*, Praha 2004, s. 225.

³⁶ Tamtéž, s. 231.

znehodnocenou měnu přijímat a tím pozastavili dodávky svého zboží na trh a do měst. Nová odbytiště proto hledali u armády, soukromníků či překupníků. Stát byl tak donucen nakupovat obilí z ciziny. Městské správy rovněž zavedly přidělový systém potravin.³⁷

S nástupem Direktoría se ekonomický i sociální stav ještě více zhoršoval. Suché letní podnebí zapříčinilo neúrodu a zima na přelomu let 1795–1796 navíc patřila mezi nejmrazivější za posledních několik desítek let. Vodní toky zamrzaly, lidé se mezi sebou prali o poslední zbytky potravin, káceli lesy, zvěř se sbíhala k městům a z uhlí se stala luxusní komodita. Po rozpadu církve již neexistovaly žádné instituce, jež by se o nejvíce rizikové obyvatelstvo dokázaly postarat. Mnozí řemeslníci ztratili svou klientelu, továrníci skončili na mizině, rostla nezaměstnanost, sílil hladomor, narůstal počet sebevražd a docházelo k celkovému úbytku populace. Jedinou výjimkou byl těžký průmysl, konkrétně hutnictví, v němž naopak počet pracovníků přibýval. Direktorium navíc splácelo dluhy republiky obnovenými asignáty, jejichž hodnota stále klesala. Státní majetek tak skončil ve vlastnictví vychytralých spekulantů. Nespokojenost obyvatelstva ještě více zvyšoval fakt, že na odprodeji majetku šlechty a duchovenstva zbohatla část obyvatelstva, kterou probíhající krize příliš nezasáhla. Ba dokonce na jihu a západě Francie docházelo od roku 1796 k navracování bývalých pozemků rodinám, jež se vracely z exilu. Neuspokojivý hospodářský a sociální stav tak vedl k postupnému formování spiknutí rovných.³⁸

³⁷ SOBOUL, s. 313.

³⁸ SCHAMA, s. 868.

3 GRACCHUS BABEUF

François Noël Babeuf, známější pod jménem Gracchus Babeuf, byl novinářem, významným revolučním agitátorem a entuziastickým propagátorem rovnostářských myšlenek. Svůj život zasvětil tomu, aby zlepšil životní podmínky prostého francouzského lidu. Za pomoci svých schopností a víry ve vlastní ideály vystoupil z řad účastníků Velké francouzské revoluce a přijal roli hlavního iniciátora spiknutí rovných. Než se však do této pozice dostal, musel překonat mnohé strasti, jež ho provázely životem.

3.1 Život Graccha Babeufa

Babeuf se narodil 23. listopadu 1760 v Saint-Quentinu, menším městečku tehdejší Pikardie. Ze stejného kraje pocházel také o dva roky mladší Robespierre, či vrstevník Camille Desmoulins, francouzský novinář, řečník a politický aktivista. Babeuf však neprožíval poklidné dětství. Jeho otcem byl Claude Babeuf, rodák z Roye, zchudlý dezertér, jenž působil jako žoldnér ve vojsku Marie Terezie a Josefa II. Dosáhl dokonce hodnosti majora a několika vyznamenání. Později pracoval jako nádeník v Saint-Quentinu, neboť se ostře vymezoval vůči tehdejším způsobům francouzské šlechty, za což byl potrestán odnětím svého dosaženého vojenského postavení.³⁹ Sociální úpadek zanechal v Claudovi silný pocit neštěstí, a proto s velkou oblibou vzpomínal na svůj předchozí život. Pověstnou se stala Claudova nedělní tradice, při níž si oblékal starou vojenskou uniformu s šavlí pověšenou po boku a za pomoci fantazie sehrával jakési představení, jež mu umožňovalo alespoň na malý okamžik opustit neuspokojivou realitu. Ve městě tak získal status podivína a stal se jedním z hlavních terčů posměšků vedených místním obyvatelstvem. Jeho manželkou byla Marie Catherine, rozená Anceretová, jež pracovala jako textilní domácí dělnice. Manželství jí nenaplňovalo, často byla velmi nešťastná, přesto však s vervou plnila roli oddané a věrné manželky. Starala se o děti, pečovala o domácnost, ba dokonce sehrávala hlavní vedlejší roli během manželovy nedělní tradice.⁴⁰

³⁹ ČERVINKA, František, *F. N. Babeuf*, Praha 1949, s. 5; BIRCHALL, s. 10.

⁴⁰ VOZKA, Jaroslav, *Gracchus Babeuf: vůdce spiknutí rovných*, Praha 1947, s. 7.

Prvorozený Babeuf strávil dětství ve společnosti sourozenců, o něž se staral. Svému otci často vypomáhal s prací, nejčastěji při výkopech silničních příkopů. Vzhledem k tomu, že početná rodina Babeufových nedisponovala příliš velkým kapitálem, veškerou výuku obstarával svému synovi Claude. Mladého revolucionáře obecně vzdělal v matematice, latině a geometrii, mimoto také v hovorovém německém jazyce, který se pravděpodobně naučil během žoldnéřské profese. Babeuf se rovněž učil číst z knih, které nahodile nacházel pohozené na ulici. Velice důležitá byla Claudova záliba v antické historii a filozofii, neboť svému synovi často vyprávěl o jednotlivých osobnostech této doby. Vůbec nejraději měl Plútarchovy *Životopisy slavných Řeků a Římanů (Bioi paralléloi)*, které na smrtelné posteli odkázal svým potomkům a pravil: „*Zde je jediný poklad, který vám mohu odkázat. Jsou to Plutarchovy životopisy. Z mužů antiky, o nichž vypráví, zvolte si roli, kterou bych si přál sledovat, až se zúčastníte hrozných revolucí. Já bych se chtěl podobat Gaiovi Gracchovi, i když bych musel zemřít jako on a jeho stoupení pro věc krásnější, pro blaho všech.*“⁴¹ Lze konstatovat, že právě tato část Claudovy výchovy poznamenala syna natolik, že se během Velké francouzské revoluce převtělil do postavy Graccha a naplnil tak otcovo přání.

Mladičký Babeuf opustil své rodiště v průběhu roku 1774, aby získal první pracovní pozici. Byl zaměstnán u geometra v Bracquemontu, kde již jako čtrnáctiletý chlapec plnil roli písaře. Geometr poskytoval mladému pracovníkovi obecné vzdělání a přístřeší, na druhou stranu si svou dobrosrdečnost vybíral kritikou a neetickým jednáním. Vlídňější k němu byla geometrova manželka, jež chlapci poskytovala jídlo a s oblibou ho česala ve vlasech. Po nějaké době dostal Babeuf výpověď. Přesouval se z jednoho pracovního místa k druhému. V březnu roku 1779 byl zaměstnán jako korektor listin u jistého Henriho Josepha Hullina ve Flixecourtu, vzdáleného asi 25 kilometrů od Amiensu. Babeufova mzda činila v tomto zaměstnání tři franky měsíčně, přičemž v prvním zkušebním roce zůstal finančně neohodnocen. Nicméně na závěr roku obdržel darem oděv a pár střevíců. Ani v tomto zaměstnání však nesetřval dlouho a během hledání nových příležitostí pozoroval tehdejší poměry ve Francii.⁴²

Na počátku 80. let 18. století začal Babeuf pracovat jako zeměměřič v otcově domovském městě Roye a právě v této době se zamiloval do chudé, inteligentní a o pár

⁴¹ Tamtéž, s. 8.

⁴² Tamtéž, s. 9; BIRCHALL, s. 13.

let starší Marie-Anne Langletové, bývalé služebné rodiny Bracquemont, jež žila na zámku Daméry-en-Santerre. S Marie-Anne se oženil 13. listopadu 1782. V roce 1785 se společně přesunuli do města Saint-Gilles, jelikož si zde Babeuf otevřel vlastní kancelář a pracoval jako úředník šlechtického katastru. Zde vyhledával všechna privilegia majitelů půdy podle starých doložených listin. Daná práce se ukázala jako nesmírně užitečná, poněvadž se díky ní Babeuf dostal k záznamům v archivech, což mu umožnilo získat přehled o jednotlivých pozemkových převodech. Během této profese se setkal s velmi nevybíravým jednáním držitelů pozemků, kteří se přeli o každý centimetr půdy. Právě tato zkušenost v Babeufovi nejspíše vyvolala prvotní odpor vůči majetným.⁴³

Přestože nová pracovní pozice přinesla Babeufovi bohaté zkušenosti, svojí finanční situaci nikterak nevylepšíl. Jeho rodina žila v rozpadajícím se domě, s pokoji bez oken, hliněnou podlahou a vlhkými stěnami. Do těchto životních poměrů se manželskému páru narodil první syn Robert, kterého Babeuf pokřtil jménem Émile s odkazem na Rousseaua a jeho spis o výchově. Manželé měli ještě další čtyři potomky, které však provázela tragický osud. Dcera Sofie zemřela v útlém věku roku 1787. Émilovi mladší bratři Camille a Caïus rovněž neprožili dlouhý život, jelikož první z nich spáchal sebevraždu během Velké francouzské revoluce a druhý padl při obraně Francie roku 1815. Pouze Émile se mohl pyšnit úspěšnější kariérou, kterou završil otevřením knihkupectví roku 1818 v Paříži.⁴⁴

V roce 1786, tedy v době, kdy se intenzivně zabýval četbou osvícenské filozofie, se Babeuf seznámil s tehdejší tajemníkem Arraské akademie, Ferdinandem Duboisem de Fosseux, který byl stejným milovníkem osvícenské filozofie jako on. Spřátelili se díky soutěži, jež nesla název „Jak zkrátit cesty v okolí Arrasu“. Jejich přátelství se ukázalo jako velmi plodné, neboť Dubois de Fosseux měl konexe v různých vědeckých kruzích, což Babeufovi přineslo nemalé výhody. Tajemníkovy výklady o literatuře, divadle, vědě, koloniální expanzi, historii, politické ekonomii a výchově napomohly Babeufovi ke komplexnímu vzdělání. Na oplátku mu Babeuf poskytoval informace o místních úředních směrnicích. Jejich vzájemná spolupráce skončila ve chvíli, kdy Babeuf reagoval příliš radikálně na tehdejší poměry ve Francii. Z vlastních obav se tak

⁴³ ČERVNIKA, s. 6.

⁴⁴ VOZKA, s. 12.

Dubois de Fosseax rozhodl korespondenci ukončit, aby se vyhnul případným problémům.⁴⁵

Když se Babeuf dozvěděl o dobytí Bastily a vypuknutí revoluce, novinu s nadšením přijal a zatoužil jet do centra dění, tedy do Paříže. Od svých chudých přátel vybral dostatek peněz na cestu a mohl si tak splnit svůj sen. Ubytoval se v hotelu u náměstí Grève a následujícího dne již nasával atmosféru revoluce plnými doušky. Zúčastnil se několika schůzek Národního shromáždění, nicméně s jeho hlavním představitelem Honorém Gabrielem Riquetim hrabětem de Mirabeau nesouhlasil. Považoval jeho slova za lži, jež libě zní, a proto se rozhodl vydat pamflet, který však nikdo nečetl. Když Babeufovy snahy skončily bez odezvy, požádal Mirabeua o přijetí a protekci.⁴⁶ V říjnu 1789 vydal spis s názvem *Věčný katastr (Cadastre perpétuel)*, v němž se primárně zaměřil na otázku zemědělské půdy. Prezentoval v něm názor, dle kterého mělo dojít k odnětí soukromého vlastnictví půdy za účelem kolektivního sdílení. Svým způsobem tak navazoval na agrární zákon, jenž měl zajistit změnu systému vlastnictví, avšak Babeuf spojitost odmítal. Ani tento spis si však nedokázal získat čtenářskou základnu.⁴⁷ Ačkoliv byl Babeuf v roli přímého účastníka revoluce jistě spokojen, nemohl si dovolit v tomto stavu dále setrvat, neboť měl závazky vůči své rodině. V Paříži si přivydělával vyřizováním korespondence a nějaké peníze obdržel od obchodníka Jeana Piearra Audiffreta, s nímž uzavřel smlouvu o využití přístroje trigonometrického grafometru. Tím své krátké účinkování v hlavním městě Francie završil a nedlouho poté se vrátil zpět za svou rodinou.⁴⁸

Babeuf přicestoval naplněn pařížskou atmosférou, a proto se rozhodl pokračovat v revoluční činnosti. Hlavní impuls poskytly revolucionáři nově zavedené daně z nápojů a soli, proti kterým vystoupil pod falešným jménem Camille za pomoci letáku, v němž stálo: „*Tyto daně směřují proti chudině, přiči se myšlence občanské rovnosti.*“⁴⁹ V následujících dnech vášnivě vystupoval v krčmách a na ulicích v chudinských čtvrtích, čímž si vysloužil pozornost i ovace. Posílněn podporou se v euforii postavil do čela hnutí odporu proti nově zavedeným daním a společně s dalšími agitátory vytvořil petici, jež byla zaslána Národnímu shromáždění. Petice nesla podpisy úctyhodných 800 obcí,

⁴⁵ Tamtéž, s. 14.

⁴⁶ Tamtéž, s. 21.

⁴⁷ SOBOUL, s. 352.

⁴⁸ VOZKA, s. 19.

⁴⁹ ČERVINKA, s. 12.

jelikož Babeuf nekoncentroval revoluční propagandu pouze na jednom místě, nýbrž se zviditelnil v Roye, Saint-Quentinu, Nyonu, Péronne, Abbeville, Saint-Valéry, Amiens, Guise či Montdidier. Babeufův úspěch nezůstal bez odezvy. Jeho angažovanost zapříčinila utvoření opoziční skupiny v čele s hlavním Babeufovým kritikem, Jeanem Baptistem Longuecampsem, tehdejším starostou města Roye, který se všemi možnými prostředky snažil revolucionáře zbavit. Toho se mu povedlo dosáhnout 10. května 1790, kdy byl Babeuf nařčen z buřičství a jeho petice získala přívlastek „paličská“. Následně proběhlo zatčení, po kterém byl odveden do věznice Conciergerie, kde setrval dva měsíce. Za své propuštění vděčil vůdci kordeliérů Jeanu Paulu Maratovi, jenž se zmínil o tomto případě ve svém listě *Přítel lidu (L'Ami du peuple)*. Babeuf si tak uvědomil sílu tisku, jakožto prostředku, jehož prostřednictvím může vyjádřit své názory a představy. Rozhodl se navštívit svého známého, majitele tiskárny v Nyonu, kde za jeho pomoci založil revoluční noviny, jímž přiřkl název *Pikardský dopisovatel (Le Correspondant Picard)*, přičemž první číslo vyšlo 1. října 1790. Tyto snahy vynesly Babeufovi opětované místo v žaláři, tentokrát ve věznici Châtelet.⁵⁰

Ani zde však nepobyl příliš dlouho. Jeho popularita neustále stoupala, dokonce natolik, že se na konci roku stal členem městské rady v Saint-Gilles. Babeufovi však nová pozice nestačila, proto se v září roku 1791 ucházel o místo poslance v Zákonodárném shromáždění, avšak neúspěšně. Vzápětí se musel vzdát městského úřadu, poněvadž s ním nebylo dokončeno vyšetřování, a tak předchozí úspěchy vystřídal pád. Babeuf však neztrácel čas. O měsíc později se nechal zaměstnat jako asistent u faráře Jacquese Michela Coupého, s nímž vedl korespondenci, která obsahovala představy o tom, jakým směrem by se měla revoluce dále vyvíjet. Pro svou zanícenou víru ve změnu byl zvolen 17. září 1792 administrátorem departmentu Somme. V nové funkci působil nadmíru aktivně, dokonce se mu podařilo odhalit royalistické spiknutí. Nicméně s rostoucí popularitou se rozšiřovala také základna jeho odpůrců, proto se pro svůj klid rozhodl přesunout do Montdidieru.⁵¹

Na počátku roku 1793 se Babeufova pozice měnila. Nejprve se dostal do sporu se svými příznivci, neboť hájil popravu krále Ludvíka XVI. Dále kvůli svému absurdnímu výstupu během divadelního představení v Amiens, kdy na protest proti

⁵⁰ Tamtéž, s. 13.

⁵¹ VOZKA, s. 27.

obsahu divadelní hry povstal a vykřikl: „*Ve jménu nového života, ve jménu nové výchovy protestuji! Obviňuji Vás! Volám za svědka celé hlediště!*“⁵² Hlavní problém však nastal ve chvíli, kdy obdržel žádost, aby ověřil kupní list statku Fontaine. Babeuf však podepsal postoupení statku jinému muži než měl a dvě hodiny na to byl zbaven své funkce a v Amiensu v nepřítomnosti odsouzen na dvacet let za mřížemi za podvod, přičemž 4. února 1793 správa okresu prohlásila veškeré správní akty, jež nesly Babeufovo podpis, za neplatné.⁵³ Do celého podvodu byla nejspíše zapojena rodina Billecocq, neboť Babeufa vinila z toho, že ztratila svá pozemková privilegia na úkor starobylé rodiny Soyécourt, v jejichž archivech Babeuf dříve pracoval. Babeuf tak doplatil na svou naivitu, kdy nedokázal zaznamenat rapidní pokles přízně, která mu v minulých měsících zajistila věrnost francouzského lidu.⁵⁴

Odsouzený Babeuf uprchl do Paříže, kde se na nějakou dobu ukryl. Ve chvíli, kdy zmizelo jeho jméno z povědomí, zajistil si pracovní místo jako člen zásobovací komise, díky čemuž mohl lépe analyzovat tehdejší hospodářskou situaci. Před zákonem se však nedokázal skrýt, a proto byl uvězněn 14. listopadu 1793 v Laonu. Babeuf měl v tomto směru štěstí, protože díky pobytu ve vězení přečkal vládu jakobínů ve zdraví, neboť mu cela zajistila úkryt před možnou popravou. Na svobodu se dostal 18. července 1794, tedy pouhých deset dní před definitivním pádem Robespiera. Své propuštění komentoval slovy: „*Dosti krve, pryč s tyranem!*“⁵⁵ Později napsal pamflet, v němž hovořil o systému odlidštění a hodnotil osobnost Robespiera. Když byl opět na svobodě, rozhodl se pokračovat v revoluční činnosti a založil *Deník svobody tisku* (*Journal de la liberté de la presse*). S nástupem nového režimu thermidoriánů přehodnotil svůj postoj a přijal jméno Gracchus. Dne 5. října 1794 přejmenoval svůj list na *Tribun lidu* (*Le Tribun du peuple*) a se slovy: „*Dnes je to válka bohatých proti chudým*“⁵⁶, zahájil svou protivládní agitaci. Největší ohlas měl u pařížské chudiny. Sympatizováním s několika stávkami fiakristů a pekařských či dopravních dělníků, kteří velmi nelibě nesli snižování mezd z 6. prosince 1794, si vysloužil vydání dalšího

⁵² ČERVINKA, s. 13.

⁵³ Tamtéž, s. 14.

⁵⁴ BAX, Ernest Belfort, *The Last Episode of The French Revolution*, London 1911, s. 58.

⁵⁵ ČERVINKA, s. 16.

⁵⁶ BABEUF, Gracchus, *Projevy, články a listy*, Praha 1954, s. 7.

zatykače na svoji osobu. Následkem těchto aktivit byl nucen odejít do „pařížského podzemí“.⁵⁷

Gracchus vystupoval zprvu umírněně, snažil se sepisovat petice a hájit chudé, avšak tato forma protestu se nejevila jako efektivní. Proto se rozhodl pro útočnou verzi novinářské propagandy, v níž přirovnával manželky hlavních členů Národního konventu k bývalým metresám francouzských panovníků. Reakce však přišla rychle. Nejprve byla zatčena jeho vlastní manželka, která vyšetřovacímu sboru žádné informace neposkytla. To už však neplatilo o Anne Treillard, jedné z hlavních distributerek Gracchových novin. K definitivnímu odhalení místa revolucionářova pobytu napomohl až Jean Lambert Tallien, dřívější agent jakobínské vlády a člen thermidorské reakce, který se osobně znal s Gracchem, a jenž vůči němu nejspíše choval zášť, neboť ho zkritizoval v jednom ze svých článků. Na základě těchto výpovědí proběhlo Gracchovo zatčení 12. února 1795.⁵⁸

Již po několikáté se tak mladý revolucionář ocitl ve vězení. Avšak tentokrát jej sužovaly zdravotní problémy. Jednalo se například o bolesti hlavy, srdeční záchvaty, slabost, či revmatismus. Zprvu pobýval ve věznicí La Grande Force, následně v Les Orties a 15. března 1795 byl deportován do Arrasu, kde strávil celých šest měsíců. Zde se seznámil s bývalým husarským důstojníkem Charlesem Germainem, pozdějším členem spiknutí, jenž výrazně sympatizoval s postavou Robespiera. Vzájemně si posílali dopisy přes dceru žalárníka, v nichž Germain popouzel Graccha slovy: „*Ved' nás, tribune!*“⁵⁹ Společně utvářeli a formovali koncept rovnostářské společnosti. Gracchus však zůstával skeptický: „*Nemáme, bohužel, kouzelnou hůlku, abychom proměnili minulost v prach a vydupali ze země všechno, čeho je třeba pro novou společnost rovných.*“⁶⁰ Gracchus se domníval, že k tomu, aby mohla vzniknout společnost nová, musí zaniknout ta předchozí, čehož dle jeho slov mohlo být dosaženo pouze tak, že zaniknou veškeré subjekty, které by starý režim připomínaly. Žádal tak likvidaci kostelů, paláců, zámků či popravišť, což by nešlo zrealizovat v řádu několika dnů.⁶¹

⁵⁷ VOZKA, s. 33.

⁵⁸ BAX, s. 76.

⁵⁹ ČERVINKA, s. 16.

⁶⁰ BABEUF, s. 73.

⁶¹ Tamtéž.

Z Arrasu byl Gracchus přemístěn do pařížského vězení Le Plessis, kde si odpykával trest až do poloviny října roku 1795. V tomto vězeňském komplexu navázal styky s pozdějším hlavním členem konspirace, Philippem Buonarrotim, italským revolucionářem, spisovatelem a socialistou, jehož původ sahá až k Michelangelovi Buonarrotimu, jednomu z nejvýznamnějších představitelů vrcholné renesance.⁶² Když se Gracchus po amnestii ocitl na svobodě, Francii vládlo Direktorium, jež symbolizovali politici jako Paul Barras, Lazare Carnot či Joseph Fouché. Právě Fouché představoval pro Graccha osobnost s reformátorskými tendencemi v sociální oblasti. Po vzájemné dohodě se oba muži setkali, avšak ze zcela rozdílných důvodů. Zatímco Gracchus si chtěl zajistit podporu někoho z horních pater společnosti, Fouché potřeboval umírnit nespokojený pařížský lid. Rozdílné představy vyvolaly v Gracchovi pocit odporu. A právě to byl jeden z důvodů, jenž Graccha donutil k pozdějším přípravám spiknutí, jež vstoupilo ve známost jako spiknutí rovných.⁶³

3.2 Vývoj myšlení a filozofie Graccha Babeufa

Babeufovu filozofii nelze analyzovat dle konkrétního uceleného díla, neboť se neprezentoval jako filozof, nýbrž spíše jako politický aktivista, který se kriticky vyjadřoval k tehdejšímu dění a navrhoval určité změny, jež měly nefunkční oblasti napravit. Sepsal proto pouze několik útlých spisů, v nichž se snažil prezentovat své myšlenky, ba spíše se v nich zaměřoval na konkrétní problematiku. Jednalo se například o již zmíněný spis *Věčný katastr*, v němž prosazoval například myšlenku kolektivního vlastnictví půdy, požadoval zrušení zvyků a práv, jejichž vznik sahá až do období středověku či kritizoval odlišné stanovy jednotlivých francouzských krajských správ.⁶⁴ Krom tohoto spisu sepsal také dílo s názvem *Ústava vojenského sboru ve Francii ve vztazích s vládou a národním charakterem (La Constitution du Corps militaire en France, dans ses rapports avec celle du Gouvernement et avec le caractère National)*, vydané v roce 1787 Duboisem de Fosseaux na Babeufovu žádost. Jednalo se o spis, v němž autor kritizoval tehdejší armádní systém ve Francii, na základě něhož vstupovali na velící pozice pouze členové aristokracie a královského dvora. V tomto spisu se objevil rovněž názor na postavení krále, který měl dle autorova pohledu podléhat

⁶² VOZKA, s. 24.

⁶³ Tamtéž, s. 39.

⁶⁴ BAX, s. 56.

lidovému shromáždění, jež mělo sloužit jako nejvyšší soud. Podle Babeufových slov měl tento spis sepsat jeho přítel. Anglický historik Ernest Belfort Bax se domníval, že jej sepsal sám Babeuf. Autor spisu však zůstal v anonymitě, jelikož se obával nepříznivé reakce čtenářů. Přesto neexistuje žádný důkaz o tom, že autorem je skutečně Babeuf.⁶⁵ Veškeré informace o jeho filozofických představách tak lze vyčíst především z dochované korespondence. Tento fakt zapříčinil nesourodost celkové ideologie, již mladý revolucionář zastával. Jedná se tak víceméně o jakýsi sled názorů vyjádřených v určitém časovém období, spojeným s Babeufovým životem a jeho účastí na Velké francouzské revoluci, potažmo dobou před jejím vypuknutím.

Babeuf musel ve svých mladistvých letech strpět chudobu a intelektuální zaostalost své početné rodiny. Možná právě proto odsoudil otcovu výuku a veškeré své znalosti připisoval darům přírody. Již ve věku osmi let byl okolím považován za zázračné dítě, jež touží změnit svět. Rodiče se proto snažili svého syna jakkoliv zaměstnat, aby limitovali jeho potřebu neustále přemýšlet a spekulovat. Nelze však říci, že by Babeuf nechoval úctu ke svému otci, jeho přínos však nepovažoval za dostatečně hodnotný.⁶⁶ Když Claude Babeuf umíral, sdělil synovi tato slova: „*Přísahej mi u tohoto kordu, že neustoupíš, nezradíš lid.*“⁶⁷ Je otázkou, do jaké míry se těmito slovy Babeuf skutečně inspiroval. Vliv otce, který svým výkladem o antice syna do jisté míry informačně obohatil, však nelze zpochybnit.

Babeuf pocházel z Pikardie, z kraje nepokojů, rozsáhlých zemědělských oblastí a továren, kde dělníci a rolníci pracovali za přísné disciplíny a v případě porušení jakéhokoli nařízení byli tvrdě sankciováni. Například museli hradit pokuty, což pro mnohé znamenalo pracovat takřka bez výdělku. Mnohdy slýchávali urážky a posměšky. Především výraz „bouef“, tedy vůl, se vžil jako hanlivý přívlastek pro dělnickou třídu.⁶⁸ Pracovní doba výrazně přesahovala 12 hodin. V dílnách ve Versailles se pohybovala od 4 hodin ráno do 8 hodin večer, tudíž se dá předpokládat, že časová náročnost v Pikardii byla podobná. Na druhou stranu se nepracovalo příliš intenzivně a tehdejší doba se těšila početnému zastoupení svátků.⁶⁹ Sociální nerovnost mezi majiteli továren a pracovníky byla očividná. Lze ji demonstrovat na následujícím příkladu. Elisabeth

⁶⁵ Tamtéž, s. 53.

⁶⁶ BIRCHALL, s. 12.

⁶⁷ ČERVINKA, s. 8.

⁶⁸ BIRCHALL, s. 9.

⁶⁹ SOBOUL, s. 24.

Duployová, manželka člena Národního konventu Josepha Le Base, muže, jenž hlasoval pro popravou krále Ludvíka XVI., prohlásila, že by si její otec nikdy nepřizval k domácímu stolu dělníka ze svého podniku. Jednalo se o Maurice Duplaye, majitele truhlářského podniku, mezi jehož klientelu patřila mimo jiné rodina Robespierřů.⁷⁰ Právě tento příklad byl jedním z důvodů sblížení početného dělnictva, což vyvolávalo mnohé nepokoje. Právě tyto skutečnosti měly na pozdější revolucionářovo myšlení nemalý vliv, neboť on sám vypomáhal svému otci na podobných pracovištích, kde se tyto vypjaté vztahy odehrávaly.⁷¹

V pozdějších letech se Babeuf soustředil na svou profesní kariéru. Během práce v archivech objevoval různé listiny, na jejichž základě odhaloval pozemkové podvody, jež sloužily ku prospěchu šlechty. Zjištěné nepravosti vylíčil v dopise z roku 1786, v němž rolníky přirovnal ke stádu dobytka a aristokracii k ozbrojencům.⁷² Mimo zaměstnání se Babeuf zabýval četbou osvícenské filozofie. Mezi jeho nejoblíbenější autory patřili Gabriel Bonnot de Mably, Étienne Gabriel Morelly a již zmiňovaný Rousseau. Právě Morelly inspiroval Babeufa v několika aspektech myšlení svým dílem *Zákoník přírody (Le Code de la nature)* z roku 1755. Hlavní názorovou spojitost lze spatřit především v otázce soukromého vlastnictví, které Morelly odmítal, poněvadž dle jeho názoru zapříčinilo nerovnost ve společnosti. Další spojitost se vztahovala k lidskému štěstí. Morelly tvrdil, že člověk dosáhne štěstí pouze za pomoci druhých. Z tohoto důvodu navrhoval kolektivní vlastnictví.⁷³ Babeuf v pozdějších letech zastával velmi podobné názory. Především tvrdil, že hlavním cílem společnosti je dosáhnout všeobecné rovnosti, což popsal následovně: „*Smrtelníci jsou si rovni, a není to zrození, ale pouze ctnost, která je od sebe odlišuje.*“⁷⁴ Přičemž ctností měl na mysli čestné jednání, neboť rozlišoval lidi pouze na dobré a špatné. Ti špatní představovali osoby toužící po moci a bohatství, zatímco ti dobří směřovali k rovnosti a všeobecnému štěstí. O otázce soukromého vlastnictví prohlašoval ve svém dopise adresovaného Duboisi de Fousseax z 8. července 1787: „*Tvrdím, že lidé jsou si naprosto rovni, a proto nemají mít osobního majetku, ale užívat všeho společně.*“⁷⁵ Podobnost v tvrzeních obou

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ BIRCHALL, s. 10.

⁷² Tamtéž, s. 14.

⁷³ BAX, s. 78.

⁷⁴ BIRCHALL, s. 18.

⁷⁵ BABEUF, s. 76.

myslitelů je tak velmi výrazná. Rozdílné názory však měli ve věci manželství. Zatímco Morelly hodnotil manželství spíše negativně, ba dokonce uvažoval o jeho zrušení, Babeuf rodině přikládal značnou důležitost, což lze pozorovat i na jeho přístupu k ženám, kdy tvrdil, že ženy nemají plnit v manželství podřadnou roli, nýbrž mají mít rovnocenné postavení jako muži.⁷⁶

Jistou touhu po vědění rovněž dokazovala Babeufova snaha stát se Svobodným zednářem. Ačkoliv dvakrát žádal o přijetí, podle všeho byl opakovaně odmítnut, a to především kvůli otázce sociálního postavení, neboť Babeuf pocházel z chudých poměrů. Nicméně dochoval se dopis, v němž revoluční myslitel odkryl svůj názor na zednářské společenství, prezentoval jej následovně: „*Svobodné zednářství představuje školu mravnosti, ctnosti, cti a všech druhů dobrých pocitů.*“⁷⁷

Po narození potomků se Babeufov život změnil. Musel vynaložit značné úsilí, aby dokázal svoji rodinu finančně zaopatřit. Přesto se otcovské role zhostil velmi svědomitě. Zabýval se jejich výchovou, zakládal si na pořádku a disciplíně, dbal na to, aby neslevovaly z jeho nároků. Zároveň působil přátelsky a laskavě.⁷⁸ Právě otázka výchovy sehrála v Babeufově filozofii význačnou roli. Dle jeho názoru závisí na výchově jedince osud celé společnosti. Tvoří základ toho, jakým způsobem vnímá okolí a přemýšlí o životě. Slouží k poznání toho, kým jsme, a ukazuje nám, jak být lepším člověkem. Učí nás, co je špatné a co je správné. Nejdůležitější vlastnost výchovy spatřuje Babeuf v zamezení předpojatosti, když tvrdí, že kdyby všichni lidé měli společnou výchovu, nikdy by nedošlo k tomu, aby si určitá část obyvatelstva utvářela negativní předsudky vůči jiné.⁷⁹ Ve svém názoru se podobá Rousseauovi, který odlišné výchově připisuje počátek nerovnosti mezi jedinci. „*Z krajní nerovnosti podmínek a majetku, z rozdílnosti vášní a nadání, vzniklo by množství předsudků stejně proti rozumu jako proti štěstí i ctnosti.*“⁸⁰

Jakmile se začal Babeuf aktivně angažovat v revolučním děním, změnilo se směřování jeho úvah, jež se nyní zaměřovaly na konkrétní politické otázky. Žádal, aby se vybuodovala jednotná petiční kancelář, která by zajišťovala lidu komunikaci s vládními představiteli, kteří by následně vyslyšeli jejich vůli a mohli tak vytvářet a

⁷⁶ BAX, s. 80; BIRCHALL, s. 26.

⁷⁷ Tamtéž, s. 20.

⁷⁸ Tamtéž, s. 17.

⁷⁹ BABEUF, s. 38.

⁸⁰ ROUSSEAU, Jean Jacques, *O původu nerovnosti mezi lidmi*, Praha 1949, s. 88.

upravovat zákony, které by sloužily ku prospěchu celé společnosti. Dále požadoval vznik národních fondů, jež by zajišťovaly vyplácení sociálních dávek chudým, nebo lidem, kteří se o sebe nejsou schopni postarat. Jednalo se například o osoby v pokročilém věku či osoby s určitou fyzickou dysfunkcí. Z těchto fondů měla být také hrazena zdravotní péče, včetně mezd lékařů. Babeuf rovněž kladl důraz na vzdělání. Proto navrhoval, aby se vytvořil centralizovaný vzdělávací systém, který by měl povinnost vzdělávat každého studenta, bez ohledu na sociální postavení jeho rodiny. Mimo jiné chtěl reformovat i soudní systém a to tím způsobem, že budou soudci financováni ze státních příjmů tak, aby jejich mzda byla zcela rovnocenná, neboť se domníval, že tak budou rozhodovat spravedlivě.⁸¹

Když byla roku 1791 ve Francii vydána první ústava, Babeuf na příslušnou událost reagoval tím, že přednesl svému příteli Coupému svou vlastní vizi ústavy. *„Ústava znamená především zákon života, chléb pro všechny, vzdělání pro všechny. Je širokým základem i svorníkem klenby státní budovy. V ústavě musí být vytyčeny všechny druhy svobod, které tvoří svobodu v pravém slova smyslu. Tedy každý se bude cítit ohrožen, pokud mu bude nějaká svoboda upírána, proto je nebude chtít porušovat. Ústava musí být primárně sepsána srozumitelně pro co nejvíce rozumných lidí a nesmí obsahovat kličky a nejisté definice, kterých by mohli vládcí zneužít.“*⁸² Problémem jeho vize však byla absence vysvětlení toho, co si představuje pod pojmem „svoboda“ a „rozumní lidé“.

Po svém propuštění z vězení roku 1794 hodnotil Babeuf vládu Robespiera, a to velmi kriticky. Vyčítal mu především to, že opustil své zásady, jimiž se prezentoval do doby svého triumfu. Popsal ho proto jako osobu dvou tváří, přičemž v jedné se prezentoval jako vlastenec a přítel lidu, zatímco v té druhé jako tyran, jenž touží po moci. Robespierre si dokonce od Babeufa vysloužil označení „největšího zločince“ svého věku. S vládou jakobínů především nesouhlasil v tom, že nedokázala přivést společnost do stavu prosperity. Naopak obyvatelstvo demoralizovala a zmanipulovala k tomu, aby se mu dostalo přesvědčení, že revoluční vývoj směřuje k vítězství francouzského lidu.⁸³

⁸¹ BABEUF, s. 49; BIRCHALL, s. 27.

⁸² BABEUF, s. 49.

⁸³ VOZKA, s. 33; BIRCHALL, s. 40.

Původní kritika jakobínů se změnila v honoraci Robespiera. Změna názoru byla způsobena nástupem „thermidorské reakce“. Babeuf kritizoval zejména novou ústavu z 22. srpna 1795, na jejímž základě došlo k teoretickému zrušení všeobecného volebního práva, k vytvoření Rady pěti set (Dolní komora) a Rady starších (Horní komora). Výkonnou moc drželo v rukou pětičlenné Direktorium, jehož zástupci byli voleni z členů obou komor. Gracchus prohlásil, že na základě této ústavy budou francouzský národ tvořit pouze bohatí a vzdělaní, poněvadž volební právo připadlo osobám majetným a vzdělaným, jež tvořily menšinu z celkového počtu obyvatelstva. Zároveň se s jistým posměškem vyjádřil na adresu nově zformovaného parlamentu, neboť dospěl k názoru, že zákonodárství mohli rovnou přenechat kabinetu Ludvíka XVI. Nesouhlasil totiž s tím, aby o zákonech rozhodovala útlá skupina osob, zatímco se většina bude muset podřít.⁸⁴ K této problematice prohlašoval: „*Brzy se beze vší pochybnosti pozná, že většina mohla být oloupena jen proto, že tomu napomáhaly také ústavní zákony. Je jisté, že je-li nejužitečnější část národa zbavena majetku, mohlo se tak stát jen následkem pletich, jež umožňují zákony, které podporují chamtivost a ctižádost. Zdaňte bohaté, jak chcete; protože mají v rukou všechno spotřební zboží, najdou vždy nějaký prostředek, jak se pomstít na chudákovi.*“⁸⁵ Právě v této době se Gracchus ve svých úvahách nejvíce přibližoval komunistickým potažmo socialistickým ideologiím. Ve svých článcích nejčastěji psal o tom, co je revoluce a jaký má být její skutečný cíl. Tvrdil, že se jedná o válku mezi bohatými a chudými. Vládu Direktoría prezentoval jako období, v němž byly lidové masy přivedeny na mizinu, období, kdy zavládlo bezpráví a zločinnost. Domníval se, že pravý smysl revoluce, tedy dosažení štěstí všech, skončil 9. thermidoru (27. července 1794).⁸⁶

Gracchova ideologie se vyznačovala primárně sociální nerovností, na níž byly založeny všechny jeho představy. Jedna z nich se pojila s obchodem. Prosazoval například návrh, dle kterého se mělo spotřební zboží rozdělovat rovným dílem, bez ohledu na to, v jaké míře se jednotliví pracovníci podíleli na zhotovení a distribuci daného výrobku. K této myšlence dospěl Gracchus na základě dvou důvodů. První z nich se týkal obchodníků, které označoval za zločince, neboť ožebračovali prostý lid k vlastnímu prospěchu. Druhým důvodem byla pracovní rovnost. Nesouhlasil totiž

⁸⁴ BAX, s. 91.

⁸⁵ BABEUF, s. 35.

⁸⁶ RÖD, Wolfgang, *Novověká filozofie II. Od Newtona po Rousseaua*, Praha 2004, s. 537.

s odlišným ohodnocením jednotlivých druhů profesí. Konstatoval, že nehraje roli, zda člověk pracuje jako právník či řemeslník, neboť daný stav nemůže ovlivnit, protože se každý jedinec narodil s jinými vlohami. Proto je nespravedlivé, aby byl člověk trestán za svou fyzickou a mentální nedokonalost.⁸⁷ K otázce obchodu se vztahuje i konkurence, a právě tu Gracchus striktně odmítal. Dle jeho názoru nemůže z konkurence vzejít nic jiného nežli vznik monopolů. Ty pak vyrábějí podle vlastních potřeb, čímž opět zneužívají prostého obyvatelstva.⁸⁸ Rovnost byla základem Gracchova myšlení. Měla panovat v podstatě ve všem. Lze to pozorovat mimo jiné i na jeho vztahu k židovskému obyvatelstvu. Židé v jeho očích symbolizovali mírumilovný a pracovitý lid, který trpěl na základě fanatických předsudků. Označil je proto za oběti pronásledování a útlaku.⁸⁹ Další rovnostářskou myšlenku prezentuje Gracchus ve vztahu k narození. Zastává názor, že v ideální společnosti by se nikdo neměl narodit bohatý ani chudý, nýbrž každý by měl mít potřebného maxima.⁹⁰ Ve svých úvahách se Gracchus opíral také o plánování a dozor. Navrhoval, aby se na základě matematických výpočtů sestavil systém, dle něhož se předem naplánuje, jaké zboží a v jakém množství ho lid bude potřebovat. Tento systém měl na základě dat vypočítat, jaký bude populační vývoj. Po sběru dat se následně měli rozřadit pracovníci tak, aby nedošlo v žádném odvětví k přebytku či nedostatku. A právě kvůli této skutečnosti mělo být nutné zajistit kontrolní úřad, který měl získávat veškeré dostupné informace o jedincích, aby měla společnost představu o tom, zda každý přispívá svým dílem k blahobytu celku, nebo se naopak řídí svými sobeckými pohnutkami. Tyto zmíněné názory tak napomohly k tomu, aby se o Babeufovi hovořilo jako o prvním komunistickém mysliteli.⁹¹

3.3 Vliv Rousseaua na Babeufovo myšlení

Koncepty osvícenské filozofie ovlivnily mnohé protagonisty Velké francouzské revoluce. Jednalo se například o dílo *Dvě pojednání o vládě* (*Two Treatises of Government*) Johna Locka, či spis *O duchu zákonů* (*De l'Esprit des loix*) Charlese Montesquieuho. Pro Babeufa se stěžejním stalo Rousseauovo dílo *Rozprava o původu a*

⁸⁷ BABEUF, s. 73–76.

⁸⁸ Tamtéž.

⁸⁹ BIRCHALL, s. 32.

⁹⁰ BABEUF, s. 76.

⁹¹ Tamtéž, s. 81.

základech nerovnosti mezi lidmi (Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes). Ač mladý revolucionář čerpal inspiraci z mnohých děl význačných osvícenců, tak právě Rousseau zanechal v jeho povědomí největší stopu. Hledat příčiny těchto vazeb není nijak složité, neboť právě sociální nerovnost sehrála v Babeufově životě důležitou roli. Stejně jako se vyvíjela Babeufova ideologie v kontextu událostí francouzské revoluce, tak i jeho přístup k Rousseauově filozofii lze zachytit v určité posloupnosti. Zatímco v době před revolucí směřoval jeho postoj k obdivu a pochopení, během revoluce tíhnul ke kritice až znechucení. Přesto se Babeufovy filozofické představy velmi podobaly výchozím názorům Rousseaua, což lze spatřit na několika konkrétních příkladech.⁹²

První z příkladů se pojí k otázce soukromého vlastnictví, kdy Rousseau tvrdí, že není možné, aby člověk, jenž nevykonává žádnou práci, mohl svévolně nabýt určitého majetku či půdy. K této problematice prohlašoval: „*Tento původ je tím přirozenější, že není možné chápat ideu vlastnictví bez ideje práce.*“⁹³ A právě v této myšlence lze spatřit přímou návaznost, jelikož se Babeuf opírá o zcela totožný názor, který vyjádřil následovně: „*Zákon na práci či pracovní povinnost je v souladu s přirozeným právem člověka. Žádná lidská bytost, pokud to není dítě, invalida, nebo stařec zatížený roky, nemůže získat nic bez námahy a práce.*“⁹⁴ Oba se nicméně odlišovali v jedné věci. Zatímco Rousseau chápal soukromý majetek jako nerovnostní prvek, tedy pokrokem dosaženou odlišnost, kvůli níž se lidé oprostili od své přirozenosti, neboť díky svým dovednostem každý dosahoval jiného stupně společenské váženosti, což se odráželo i v odlišných potřebách.⁹⁵ Tak Babeuf naopak hodnotil majetek kladně, poněvadž sloužil ke zpříjemnění lidského života. Hlavní negaci naopak připisoval lidské touze, kterou vyjádřil těmito slovy: „*Chut' po majetku je ta nejrušivější věc. Není odpornější vášně. Když je tato chuť probuzena, stává se přehnaně vzrušivou. Vlastnictví pod jejím vlivem je jako rozlévající se olejová skvrna.*“⁹⁶

Druhý z příkladů je de facto analogický, jelikož Babeuf kopíroval Rousseaua v otázce zákonů, totiž oba kritizují jejich diskriminační podtext, což bylo již zmíněno v předchozí části kapitoly. Rousseau tak opět svými slovy mladého revolucionáře

⁹² BIRCHALL, s. 21.

⁹³ ROUSSEAU, s. 70.

⁹⁴ BIRCHALL, s. 24.

⁹⁵ ROUSSEAU, s. 66.

⁹⁶ BIRCHALL, s. 24.

inspiroval, především svým tvrzením: „*Takový byl asi původ společnosti a zákonů, které přinesly nové překážky slabým a novou sílu bohatým, zničily nenávratně přirozenou svobodu, zajistily navždy zákon vlastnictví a nerovnosti, z obratného uchvatitelství učinily neodvolatelné právo a pro zisk několika ctižádostivých podrobily od té doby celé lidstvo práci, služebnosti a bídě.*“⁹⁷

Třetí příklad, na kterém lze ukázat Babeufovu návaznost na Rousseaua, se vztahuje k Jean-Jacquesově kritice útlé skupiny lidí, jež disponovala nepotřebným nadbytkem, zatímco se většině nedostávalo ani potřebného minima. Tato kritika si u Babeufa získala sympatie spíše tím, že souzněla s francouzskou chudinou nežli kvůli své myšlenkové hloubce. Přesto zmíněné příklady ukazují, do jaké míry Babeuf až explicitně navazoval na názory svého předchůdce.⁹⁸

Babeuf se u Rousseaua inspiroval rovněž v otázce výchovy, svobody či předsudků spojených se společenským postavením. V čem se však oba myslitelé lišili, byla samotná otázka nerovnosti. Rousseau vycházel ze svého konceptu přirozenosti, v němž se lidstvo prezentovalo takřka úplnou rovností, leč vývoj lidstva zapříčinil postupnou vznikající nerovnost, která se neustále navyšovala podle toho, v jaké míře expandoval pokrok. Čím více toho lidé uměli, čím více toho tvořili, tím více se od sebe odlišovali. V této zformované nerovné společnosti pak docházelo k tomu, že někteří nabývali na moci a bohatství, přičemž výchova plná předsudků negativně ovlivnila jejich úsudek, a proto byli hnáni sobeckostí a nečestným jednáním, aby dosáhli v rámci společnosti postavení, jež se těšilo úctě a věhlasu. Nerovnost tak v očích osvícenského filozofa odporovala zákonům přírody.⁹⁹ Na druhé straně Babeuf vázal nerovnost primárně k materiálnímu bohatství. Tedy dělil lidi na bohaté a chudé, jakožto hlavní znak jejich difference, z níž vznikaly další, například omezené možnosti vzdělávání, stravování, šacení a jiné. Z obecného hlediska ale zastával přesvědčení, že lidé jsou si rovni, bez ohledu na jejich dovednosti, původ či potřeby. Právě z těchto důvodů představil svou koncepci, která se tak podobala té komunistické, tedy rovnostářské společnosti, o které polemizoval ve svém dopise z roku 1787. Ta zněla následovně: „*Vzhledem k celkovým vědomostem, které má lid nyní o tom, jaké by bylo jeho postavení, kdyby společenské zřízení bylo takové, že by si byli všichni rovni. Že by půda,*

⁹⁷ ROUSSEAU, s. 75.

⁹⁸ Tamtéž, s. 91.

⁹⁹ Tamtéž, s. 57.

*na které bydlí, nepatřila nikomu, nýbrž všem. Že by konečně všechno bylo společné, i výrobky průmyslové všeho druhu. Bylo by podobné zřízení oprávněno podle zákonů přírody? Bylo by možné, aby taková společnost existovala a aby se našly vhodné prostředky, jak zajistit naprosto spravedlivé rozdělení majetku? V nově obrozené společnosti všechno musí být pěkně vyrovnané. Nic nesmí být záminkou k tomu, aby se někdo dral do popředí, aby se uplatnil, aby chtěl ovládat jiné. Nesmí tam být ani vyššího, ani nižšího místa, nesmí tam být ani první, ani poslední. Úsilí i úmysly všech členů společnosti musí neustále směřovat k jednomu velkému cíli, totiž k bratrství a k společnému blahu, které je nevyčerpatelným a věčným zdrojem blahobytu každého jednotlivce. Stále bude všude vládnout spravedlnost, věrnost, poctivost a upřímnost. Ať má každý povolání, které by zastával svědomitě a které by mu zajistilo šťastný život, ale nic víc, protože všichni potřebují štěstí rovnoměrně rozdělené mezi všechny.*¹⁰⁰

Ideje Rousseaua bezpochyby ovlivnily a inspirovaly mladého Babeufa v mnoha ohledech. Možná dokonce více, než si sám Gracchus připouštěl, jelikož v pozdějších letech silně vystupoval vůči francouzskému filozofovi, kterého přirovnával ke snílkovi ze Ženevy, jehož názory lze aplikovat leda tak na malé pole.¹⁰¹

¹⁰⁰ BABEUF, s. 77.

¹⁰¹ BIRCHALL, s. 23.

4 SPIKNUTÍ ROVNÝCH

Během pokračující Velké francouzské revoluce se v návaznosti na neutěšenou ekonomickou a sociální situaci pokusila v roce 1796 skupina revolucionářů o zorganizování státního převratu, jenž by vedl k nastolení rovnostářské společnosti. Hlavním aktérem tohoto spiknutí byl Babeuf, který se při pobytu za mřížemi seznámil s mnohými revolucionáři, kteří se postupně stali členy samotného spiknutí. Než se však tito jedinci spojili a utvořili hlavní jádro spiknutí, musel si Babeuf získat jejich pozornost a následnou podporu.

4.1 Revoluční společnost Club du Panthéon a její vliv na zformování spiknutí

Ke zformování spiknutí rovných nedošlo jedním konkrétním rozhodnutím, nýbrž pozvolným procesem, a proto je nutné nastínit vývoj Babeufovy činnosti v kontextu s činností budoucích spoluspiklenců. Než došlo k jeho zatčení, věnoval se Babeuf novinářské činnosti, v rámci které kritizoval hlavně tehdejší francouzskou společnost, jež se svým způsobem navrátila do období starého režimu. Do ulic se opět vehnala prostituce, manželky bohatých mužů thermidoru skupovaly zboží či pozemky a účastnily se společenských akcí, přestože prostý lid sužovala bída a nemoci.¹⁰² Tyto nové poměry ve Francii popudily Babeufa natolik, že ve svém *Tribunu lidu* prohlásil: „Ubozí plebejci, kocháte se teď novým pro vás světem. Pokládáte za čest prodané náruče titulovaných děvek. Francouzi, hleďte, zase jste se dostali pod vládu běhen.“¹⁰³

Během pobytu ve vězení Les Orties se Babeuf seznámil s redaktorem listu *Přítel lidu*, Reném Françoisem Leboisem, jenž navázal na Marata a později pomáhal se zviditelněním spiknutí. Společně byli přesunuti do vězení La Grande Force a později do starobylé věznice Les Baudets v Arrasu, kde pobývali od 15. března 1795 do září téhož roku. Cely byly temné a vězni v nich pobývali po dvojicích. K ležení sloužila vlhká sláma a k jídlu dostávali vždy vodu a kousek chleba. Lepší podmínky si bylo možné zajistit pouze úplatky. Babeuf však zvolil jinou cestu. Dne 17. dubna 1795 zaslal Konventu dopis, v němž kritizoval podmínky ve věznici a se svým spoluvězněm

¹⁰² ROSE, Robert Barrie, *Gracchus Babeuf: The First Revolutionary Communist*, California 1978, s. 171.

¹⁰³ Jednalo se o narážku na dřívější vliv metres. VOZKA, s. 35.

Leboisem žádal zajištění komfortnějšího prostředí. Mezi jejich požadavky patřily: postel pro každého, konvice na vodu, mléko po ránu, každodenní láhev vína a vícero svícnů. Kladné odezvy se však nedočkali. V Arrasu se kromě zmíněné věznice nacházely ještě další dvě, a to La Providence a L'Hôtel Dieu. Vzdálenost mezi všemi třemi věznicemi byla natolik malá, že mezi sebou mohli vězni komunikovat. Vězeň, s kterým si tehdy Babeuf nejvíce korespondoval, byl již dříve zmíněný Germain, jeden z hlavních budoucích členů spiknutí, jenž pobýval v La Providence.¹⁰⁴

Ve věznicích panovala mezi vězni velmi přátelská atmosféra. Vězni si k sobě vytvářeli bratrská pouta, zpívali revoluční písně a vyjadřovali své hodnoty. Zejména Babeuf byl mezi ostatními vězni velmi oblíbený. V dopisech, které mu zasílali, jej nazývali pravým rytířem. Stal se pro ně jakousi modlou. A právě kolem Babeufa se postupně začala vytvářet skupina revolucionářů, jež toužila po změně. Spojovala ji víra v lepší Francii a kritika vládnoucích kruhů. Ve většině případů se však jednalo o bývalé stoupence jakobínů. Našli se však i tací, kteří s jeho názory nesouhlasili. Jedním z nich byl Marc Antoine Jullien, jenž označil Babeufovu filozofii za utopii, kterou nelze aplikovat v praxi. Argumentoval slovy, že lidé nechtějí žít nazi, o rostlinné stravě a bez přístřeší. Babeuf však zůstával klidný a v reakci prohlašoval, že lidé tak nyní stejně žijí.¹⁰⁵

Během jarních a letních měsíců roku 1795 probíhal ve Francii takzvaný bílý teror¹⁰⁶, který se dotkl i věznic. Například v Marseille docházelo k likvidaci projakobínských vězňů, avšak Babeufa a jeho spoluvězně neohrozil. Dne 10. září 1795 byli Babeuf, Germain a Lebois deportováni do vězení Le Plessis v Paříži. Zde se mladý revolucionář opět setkal se svou rodinou. V Le Plessis bylo asi dva tisíce vězňů, především příslušníků sansculotů a jakobínských extrémistů. Mezi nimi byl i Buonarroti či bývalý starosta Lyonu, s nimiž se Babeuf seznámil. Vězni byli svědky povstání rojalistů z 5. října 1795. Slyšeli křik a střelbu z děl. Obávali se případného vítězství rojalistů, nicméně k jejich štěstí bezdůvodně. Dne 26. října 1795 pak došlo k oficiální amnestii. Někteří se však dostali na svobodu o několik dní dříve, neboť o nich nová

¹⁰⁴ ROSE, s. 185.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 200.

¹⁰⁶ Během jarních a letních měsíců roku 1795 docházelo po celé Francii k násilné agresi vůči zbývajícím podporovatelům jakobínů. FURET, s. 238.

vláda uvažovala jako o potenciálních agentech, jež by mohla využít například k propagandistické činnosti. Babeuf se proto dostal na svobodu již 18. října 1795.¹⁰⁷

Po amnestii se do Paříže přesunulo mnoho bývalých vězňů z celé Francie, kteří zde hledali práci. Mnozí z nich však byli revolucionáři a těžko sháněli uplatnění. Revoluční nálada předchozích let postupně vyprchala a republikánské hodnoty mizely společně s republikány, kteří vymírali. Proto k sobě měli tito muži velmi blízko. Začali se sdružovat na různých veřejných místech, jako byly zahrady, kavárny či parky. Pro schůze byly nejvíce vybírány podniky jako Café Cauvin, Café des Bains Chinois či Café Chrétien. Zde se u majitele a bývalého člena pařížského revolučního tribunálu Pierra Nicolase Chrétiena scházela skupina jedinců. Mezi ně patřili například Marc Vadier, Jean Antoine Rossignol a již zmíněný Lebois, kteří se později podíleli na spiknutí. Mimo příslušnou skupinu existovaly i mnohé další. Spjoval je primárně jeden cíl, a to boj proti nové „tyranii“.¹⁰⁸ Schůzky těchto skupin revolucionářů však k ničemu nevedly, jelikož se členové obávali prozrazení, a proto odmítali naplno vyjádřit své názory a postoje. Hlavní problém však tkvěl v tom, že se nedokázali domluvit na organizačním uspořádání. Někteří požadovali jednotné vedení, jiní zase rovnostářské uspořádání, a proto nedošlo k jejich sloučení.¹⁰⁹

Určitý progres nastal ve chvíli, kdy se skupina okolo Buonarrotiho poprvé setkala v domě Mathurina Bouina dne 3. listopadu 1795. Mezi přítomné revolucionáře patřili i pozdější účastníci spiknutí rovných jako Germain, Augustin Alexandre Joseph Darthé či Guillaume Massard. Setkání této skupinky se nakonec setkalo s úspěchem a v samotném závěru revolucionáři slavnostně přísahali, že rovnost zvítězí. Tato skupina však potřebovala místo, kde by mohla pořádat svá setkání. K tomuto účelu byl vybrán refektář jeptišek, v některých případech také krypta kláštera Sainte-Genève v Paříži, kde zaznívala ozvěna hlasů, čímž se vytvářela specifická atmosféra. Jelikož se daná společnost scházela poblíž Panthéonu, vystupovala proto pod názvem *Club du Panthéon*. Oficiální název této společnosti však zněl *Setkání přátel republiky (Réunion des Amis de la République)*. V samotném počátku existence nového revolučního klubu museli jeho členové vyřešit organizaci. Dospěli k závěru, že hlavní a jedinou

¹⁰⁷ ROSE, s. 205.

¹⁰⁸ Tyto revoluční skupiny zastávaly názor, že Direktorium prosazovalo despotickou formu vlády. BUONARROTI, Philippe, *Buonarroti's History of Babeuf's Conspiracy for Equality*, London 1836, s. 41.

¹⁰⁹ Tamtéž, s. 55.

podmínkou přijetí bude alespoň dvojí doporučení již přijatých členů. Nevyžadovali žádné finanční příspěvky, přijímali pouze dobrovolné finanční dary. Společnost se postupně těšila stále většímu počtu nově příchozích vlastenců a zanedlouho čítala asi dva tisíce členů.¹¹⁰ Vlivem nově příchozích jedinců se panthéonisté brzy rozdělili na dvě křídla. První z nich si říkali „vlastenci roku 1789“. Tato frakce se soustředila především na spolupráci s novým režimem, který považovali za menší zlo, neboť jejich hlavním cílem byl boj proti rojalistům. Někteří z nich požadovali dohodu s Barrasem, jež by jim zajistila určité společenské výhody. Druhé křídlo představovali rovnostáři a demokraté, kteří prosazovali zlepšení života francouzského obyvatelstva. Mezi ně patřili právě Buonarroti, Darthé či Jullien. Obě frakce mezi sebou vedly nepřímý boj o podporu lidu. Rozdávali letáky s revolučními hesly, které měly lid přesvědčit a přilákat. Vlastenci nejvíce cílili na dělníky, zatímco rovnostáři preferovali chudé měšťanstvo.¹¹¹

Na konci roku 1795 navrhl francouzský politik Pierre Bénézech uzavření klubu panthéonistů, avšak během hlasování vypomohl Barras, který chtěl klub prozatím zachovat, jelikož Direktoriu pomáhal v boji proti rojalistům a pravicovým poslancům jako byli François Antoine de Boissy d'Anglas nebo právě Bénézech. Direktorium si také získalo panthéonisty tím, že je zapojilo do příprav oslavy výročí popravy Ludvíka XVI. Na začátku roku 1796 se od klubu pokusila osamostatnit skupina v čele s Jeanem Baptistem Pierrem Andrém Amarem, k němu se připojil také Buonarroti, Darthé, Massard, Germain či Ferdinand Louis Félix Le Peletier de Saint-Fargeau. Cílem této skupiny bylo vytvořit rovnostářskou společnost. Argumentovali především tím, že je výroba závislá na pracovní síle, přičemž každý jedinec přináší stejný podíl a přínos, proto je nutné, aby zátěž, produkce a výhody byly rozděleny rovným dílem. Každý člen měl rovněž předložit návrh, jakým způsobem by měla fungovat nově utvořená francouzská společnost. Po zvážení jednotlivých námětů výbor sestavil dva hlavní body jejich programu: znovuzavedení ústavy z roku 1793 a rovnostářství. Těchto cílů mělo být dosaženo za pomoci lidové revoluce. Tato revoluční skupina se však rozpadla, jelikož Amar upadl v nemilost policejního sboru.¹¹²

Ačkoliv *Club du Panthéon* postupně rozvíjel svou činnost, Babeuf na konci roku 1795 do této revoluční společnosti nedocházel. Naopak pracoval v ústraní a přemýšlel o

¹¹⁰ Tamtéž, s. 58.

¹¹¹ BAX, s. 94.

¹¹² BUONARROTI, s. 65.

svých budoucích krocích. Dne 5. listopadu 1795 se rozhodl sejít s Fouchém, který mu nabídl finanční podporu za to, že bude publikovat pod jeho jménem. Babeuf však odmítl a následujícího dne vydal první vydání obnoveného *Tribunu lidu*, v němž Fouchého zkritizoval.¹¹³ Babeuf kolem *Tribunu lidu* vytvořil jakousi auru, která měla lidi přesvědčit, že on jediný říká pravdu. Na stránkách svého listu proto pokračoval v kritice nově zformovaného Direktorია i ústavy. Jako novinář byl nesmírně aktivní. Francouzský historik Léonard Gallois předpokládal, že psal ve větší kvantitě než Marat.¹¹⁴ Postupně si tak získával příznivce z řad zmíněných revolučních skupin, což napomohlo k šíření jeho textů a názorů. Dne 3. prosince 1795 policejní agenti odposlouchávali předčítání Babeufových textů v Café Chrétien. Policejní velení pak označilo Babeufovy názory za nepřijatelné, nikoliv však za to, že hlásal rovnostářské myšlenky, nýbrž kvůli opěvování Robespiera. Následující den byl proto na Babeufa vydán zatykač za porušení ústavy. Babeuf se následně skrýval za pomoci zámečníka Jeana Baptistea Didiera.¹¹⁵

Club du Panthéon nahlížel na Babeufův *Tribun lidu* třemi různými způsoby. Jedna část revoluční společnosti Babeufa podporovala, druhá zastávala spíše neutrální stanovisko, neboť se obávala případného trestního stíhání, a třetí jeho názory zcela odmítala. Dne 23. února 1796 se situace okolo Babeufa vyhroutil, poněvadž došlo k opětovanému zatčení jeho ženy. Panthéonisté se rázem sjednotili a Babeufovi vyhlásili plnou podporu. Vzápětí se *Club du Panthéon* transformoval na náboženský kult, aby nebyl spojován s nezákonnou činností. Dále vydal svůj program, jenž prezentoval jako kodex božství a kázal o morálce. Direktorium bylo znepokojeno touto novou skutečností, proto se rozhodlo nasadit několik policejních agentů, kteří měli analyzovat situaci. Od února roku 1796 navíc docházelo k recitaci Babeufových textů uvnitř klubu, což vyvolalo vlnu nadšení z řad posluchačů, ale také reakci ze strany policie, která dostala záminku k uzavření této společnosti.¹¹⁶ Dne 17. března 1796 Napoleon Bonaparte nepochodoval s vojenským doprovodem před svatyni klubu a

¹¹³ ROSE, s. 208.

¹¹⁴ GALLOIS, Léonard, *Histoire des Journaux et des Journalistes de la Révolution Française 1789–1796*, Paris 1846, s. 355.

¹¹⁵ ROSE, s. 210.

¹¹⁶ BUONARROTI, s. 70.

požadoval klíče, jež mu byly bez boje předány. *Club du Panthéon* tak byl oficiálně zrušen.¹¹⁷

4.2 Zformování a organizace spiknutí

Po rozpadu klubu netrvalo dlouho a panthéonisté se opět začali pozvolna scházet. Dne 8. dubna 1796 se konala první schůze nově sestaveného výboru revolučních agitátorů ve skryši krejčího Lamberta Clerexe. Mezi členy již v danou chvíli působil Babeuf a ihned se stal vůdčí osobností. S přijetím této nové vedoucí pozice se vzdal svého *Tribunu lidu*, jehož vydávání ukončil 16. dubna 1796. Mezi další členy patřili Buonarroti, Germain, Le Peletier, Darthé, Robert François Debon, Pierre Antoine Antonelle a básník Pierre Sylvain Maréchal.¹¹⁸ Babeuf se rozhodl sestavit program nazvaný *Analýza doktríny* (*L'Analyse de la doctrine de Babeuf*), podle něhož se měla řídit nová rovnostářská společnost. Obsahoval patnáct bodů, které Babeuf popsal následovně: „*Příroda dala každému člověku stejné právo na užívání všech statků. Cílem společnosti je hájit rovnost, spolupracovat a společně využívat všech statků. Každý jedinec musí pracovat. Pracovní místa by měla být přístupná každému členovi společnosti. Nikdo nesmí nabýt statků, aniž by se o ně nezasloužil prací. Nikdo si nesmí přivlastnit jakékoliv průmyslové či zemědělské zboží, leda by spáchal zločin. V ideální společnosti by neměl být nikdo bohatý ani chudý. Bohatí, kteří se odmítnou vzdát svého bohatství ve prospěch společnosti, budou označeni za nepřátele lidu. Veškerá distribuce by měla být plně kontrolována. Cílem revoluce je likvidace nerovnosti a zajištění blahobytu. Revoluce ještě neskončila, protože bohatí nahromadili veškeré statky, zatímco chudí žijí jako otroci a strádají v bídě. Ústava z roku 1793 je pravým zákonem Francie. Každý člen společnosti je povinen bránit ústavu z roku 1793 a blaho lidu. Všechny pravomoci vycházející z ústavy z roku 1795 jsou nezákonné a kontrarevoluční. Ti, kteří odsoudili ústavu z roku 1793, jsou vinni ze zrady lidu.*“¹¹⁹

Jedním z kritiků Babuefovy doktríny byl Marc Vadier, který si nedokázal představit, jak by mohli do společných skladů vkládat své výtvořiny například výrobci mýdla, houslisté či zpěváci. Všichni se však shodli na tom, že hlavním cílem bude tvorba nové společnosti, zažehnutí chudoby a zachování republiky. Pro každého však

¹¹⁷ BAX, s. 98.

¹¹⁸ ROSE, s. 226.

¹¹⁹ BAX, s. 114.

představovala idea nových dnů něco jiného. Babeuf chtěl stát, v němž zavládne štěstí a blahobyt. Buonarroti preferoval spíše návrat k antice. Maréchal navrhoval formu anarchistické utopie, kterou vyobrazil ve svém díle *Manifest rovných (Le Manifeste des Égaux)*. Darthé směřoval k návratu do revolučních let.¹²⁰

K tomu, aby mohla nová revoluční společnost realizovat své plány, potřebovala organizační řád, dle něhož by jednotliví členové postupovali. Došlo proto k vytvoření hierarchie uvnitř spiknutí. Hlavním řídicím orgánem se stalo Tajné direktorium. Jednalo se o sedmičlennou radu v čele s Babeufem, jež rozhodovala o všech důležitých otázkách týkajících se spiknutí. Mezi tajné direktory patřili Babeuf, Darthé, Buonarroti, Maréchal, Antonelle, Le Peletier a Debon. Vzhledem k tomu, že členové Tajného direktoria podléhali anonymitě, výkonnou moc přesunuli na své agenty.¹²¹ Tito agenti byli pečlivě vybíráni. Ve většině případů se jednalo o muže na mizině, kteří již neměli, co ztratit. Přibližně 30. března 1796 obdržel zkrachovalý prodejce cenností, Juste Moroy, balíček, v němž byl nastíněn plán spiknutí. Závěr pak ukrýval nabídku do role tajného agenta. Tentýž balíček obdržel například i pekař Jean Baptiste Cazin. Kompletních dvanáct agentů bylo shromážděno do konce dubna téhož roku. Hlavním úkolem tajných agentů byla organizace všech dvanácti arrondissementů (správních obvodů) tehdejší Paříže, do nichž byli rozděleni. Například zmíněný Moroy operoval ve dvanáctém arrondissementu, Cazin v sedmém, Bouin ve čtvrtém, Claud Menessier ve třetím a Claud Fiquet v šestém.¹²² Tajní agenti kromě organizace plnili mnoho dalších úkonů. Poskytovali informace o skladech s potravinami, střelivem a zbraněmi. Infiltrovali se do průmyslových podniků, kde zjišťovali informace o pracovnících, druhu práce, jejich povaze a zdravotním stavu. Žádali movitější členy spiknutí, aby pomohli s náklady určených na tisk publikací. Kontrolovali policejní agenty. Organizovali propagandu a šířili ji mezi měšťanstvem a členy vojenských frakcí. Podávali každodenní hlášení o stavu měšťanstva a ničili plakáty jiných organizací, především vlády Direktoría.¹²³ Důležitá propaganda, která pomáhala spiknutí k potenciálnímu růstu, byla vedena především těmito slogany: „*Přes patnáct století si žil v otroctví a v neštěstí. Požaduješ-li lepší život, sociální péči a rovnost, kontaktuj nás*

¹²⁰ ROSE, s. 229.

¹²¹ BIRCHALL, s. 54.

¹²² ROSE, s. 244.

¹²³ DEVILLE, Pierre Gabriel, *Gracchus Babeuf und die Verschwörung der Gleichen*, Zürich 1887, s. 19.

na této adrese.“ či „*Lidé Francie! Ti, kteří touží po rovnosti, jsou jediní, kteří mohou uspokojit všechna vaše přání. Rok 1793 byl velkým krokem ke skutečné rovnosti, ale konečný cíl ještě nebyl naplněn. Náš cíl však brzy nastane.*“¹²⁴ Dle svědectví jednoho z agentů byla reakce lidu velmi intenzivní. Propukaly potyčky o každý plakát vydaných spiklenci, ba dokonce jednoho večera zahlédl podrážděný dav policistu, jak plakát likviduje, což vyvolalo ostrou reakci a policista se v obavách o svůj život rozhodl utéct.¹²⁵ Na základě propagandy tak Buonarroti a Germain vyčíslili počet potenciálních spojenců na 1 500. Tito spojenci však nepatřili k zarytým zastáncům Babeufových ideologií, ba spíše k bývalým příznivcům jakobínů. Hlavním tiskařem propagačních materiálů spiklenců byl Théodore Lamberté, jeden z hlavních členů Café Chrétien. Babeuf od něho obdržel 23. dubna 1796 účet, který byl vyčíslen na více než 17 tisíc livrů. Jednalo se o tisk asi dvou tisíců brožur, tří tisíců kopií dřívějších vydání *Tribunu lidu* a dvou tisíců dalších forem publikací. V jednu chvíli dosahovala propagace takového úspěchu, že se dav čítající asi dva tisíce jedinců shromáždil na ulici a policejním složkám se ho nepodařilo rozehnat. Z tohoto důvodu změnilo Tajné direktorium přístup a začalo směřovat propagandu do „temnějších“ koutů Paříže, aby nedošlo k přílišnému zviditelnění. V návaznosti na to byly vydány nové zákony, dle kterých bylo vyvěšování nežádoucích plakátů a hájení ústavy z roku 1793 považováno za hrdelní zločin.¹²⁶

Kromě tajných agentů prosadilo Tajné direktorium naverbování také vojenských agentů. Ti se pokoušeli propagovat myšlenky spiknutí v armádních kruzích. Pro tento úkol byli najati konkrétně čtyři muži: generál Joseph Fyon, jenž měl na starosti invalidy; Germain, který působil u vojenské policie; Jean Baptiste Vahneck zajišťoval město a Georges Grisel vojsko v táboru Grenelle. Grisel byl syn krejčího z Abbeville. Za starého režimu pracoval jako řadový voják, avšak o dva roky později, tedy roku 1784 byl propuštěn, jelikož dosahoval výšky sotva metru a půl. V roce 1786 uprchl do Paříže s kradenými rodinnými úsporami, aby se v roce 1790 vrátil zpět, poněvadž je všechny utratil. O rok později se pokusil opět přihlásit do armády a roku 1793 dosáhl hodnosti kapitána. V roce 1796 se připojil k 21. polobrigádě s ubikací v Ecole Militaire.

¹²⁴ Tamtéž, s. 20–23.

¹²⁵ Tamtéž, s. 24.

¹²⁶ ROSE, s. 249.

Grisela ke spiknutí přivedl Darthé, který na něho narazil v Café des Bains Chinois.¹²⁷ Od 30. dubna 1796 funkci tajného agenta také zastávali Rossignol s Massardem, naopak Vahnech odmítl spolupracovat. Vojenští agenti se pokoušeli vojáky přesvědčit tím, že zatímco oni bojují ve válce za celou Francii, tak uvnitř státu dochází k destabilizaci vlivem zbohatlíků, kteří zabírají veškerou půdu, přestože lid hladoví. Za podporu spiknutí jim rovněž byla přislíbena půda, popřípadě důchod pro raněné. Grisel spiklencům radil, aby necílili na níže postavené důstojníky, jelikož v této době k sobě měli s velením mnohem blíže než v roce 1789. Kromě vlivu u armády se spiknutí pokoušelo využít od února roku 1796 rozepří mezi vojenskou a státní policií. Na tomto úkolu pracoval mladý voják Jean Noël Barbier, avšak 28. dubna 1796 obdržel Carnot zprávu o chystající se vzpouře uvnitř vojenské policie, a proto okamžitě rozpustil druhý a třetí prapor a nařídil zatčení hlavních iniciátorů. O den později byl rozpuštěn i první prapor. Podle Germaina tak tímto aktem skončila možnost na povstání. Dne 26. května 1796 se následně konal s 96 zatčenými policisty soudní proces.¹²⁸

Pro spiknutí se nicméně objevil nový spojenec, jímž byl člen Rady pěti set, Jean-Baptiste Drouet, jenž nepatřil ani mezi podporovatele direktorů, ani mezi stoupence Hory. S názory Babeufa souzněl, a proto se stal pro své postavení cenným spojencem.¹²⁹ Vize zlepšující se situace se promítla v aktivitě spiklenců, kteří již nechtěli dále čekat, jelikož se obávali neúspěchu. Dne 1. května 1796 svolali schůzi v Rue du Mont-Blanc, které se zúčastnili vojenští agenti společně se zástupci Tajného direktoria. Následující schůze byla přesunuta do Faubourg-Montmartre. Na obou setkáních se řešila otázka spojenců. Někteří navrhovali připojení rojalistů, avšak to bylo rázně odmítnuto. Spiklenci se však shodli na spolupráci s bývalými členy Hory, i přes nespokojenost Babeufa.¹³⁰

V jarních měsících roku 1796 se Direktorium potýkalo s vnitřními problémy. Do sporu se dostal Barras s Carnotem, poněvadž první z nich hledal podporu u demokratů, ačkoliv Carnot cílil na byrokratizaci a hodlal skoncovat s jakobínským odkazem. Carnot proto využil novou vůdčí osobnost policie Charlese Cochona de Lapparenta, jenž vyzvěděl informace o Barrasovi, který se údajně setkal 19. dubna 1796 s Germainem.

¹²⁷ Tamtéž, s. 253.

¹²⁸ Tamtéž.

¹²⁹ Tamtéž, s. 259.

¹³⁰ BAX, s. 146.

Barras pochopil, že se nachází pod dohledem Carnota, kvůli čemuž se v následujících dnech snažil od spiknutí co nejvíce distancovat. Otázka zapojení Barrase do spiknutí však zůstává dosud neobjasněná, jelikož se jednotliví historici neshodují na tom, do jaké míry se spiknutím sympatizoval či nikoliv.¹³¹

Dne 7. května 1796 proběhla schůze mezi iniciátory spiknutí a bývalými členy Hory, které reprezentoval Jean François Ricorde. Obě strany si vyměnily své požadavky, a nakonec bylo domluveno, že se Hora připojí ke spiknutí pod podmínkou hájení demokratických stanovisek. Tímto sloučením vznikly tři složky spiknutí: Tajný výbor, výbor Hory a vojenský výbor. Poslední schůze všech tří výborů se konala 8. května 1796 na Place de Piques. Setkání trvalo od osmi hodin večer do tři čtvrtě na jedenáct v noci. Setkání se účastnily všechny důležité postavy. Nejprve byly předneseny oslavné revoluční projevy a posléze diskutován finální postup spiknutí.¹³² Spiknutí mělo dle záznamů australského historika Roberta Barrieho Rose dosahovat počtu 17 tisíců jedinců. Z toho šest tisíc tvořili již bývalí členové vojenské policie, čtyři tisíce revolucionáři všeho druhu, tři tisíce muži z různých vojenských frakcí, 1 500 podporovatelé jakobínů, jeden tisíc stoupenci z ostatních francouzských provincií, další jeden tisíc zástupci dělostřelectva a 500 bývalých jakobínských důstojníků. Spiklenci rovněž počítali s připojením lidových mas.¹³³

4.3 Závěrečná fáze spiknutí a soudní proces ve Vendôme

Spiknutí rovných se v danou chvíli dostalo do finální fáze svého snažení. Zajistilo si podporu mnohých jedinců a k dokončení cílů chyběla pouze konečná podoba plánu na převzetí moci ve Francii. Představitelé Tajného direktoria navrhovali různé postupy, dle nichž měli spiklenci uspět. Konečná podoba plánu se tak neustále měnila. Finální verze spikleneckého plánu byla odsouhlasena 8. května 1796 a nabyla následující podoby.¹³⁴ V osudný den měli spiklenci obdržet nařízení o povstání, jež mělo lid vyburcovat a pod heslem: „*Ústava z roku 1793. Svoboda, rovnost a společné blaho!*“¹³⁵ mělo spiknutí

¹³¹ ROSE, s. 260.

¹³² BAX, s. 154.

¹³³ ROSE, s. 261.

¹³⁴ DEVILLE, s. 38.

¹³⁵ BAX, s. 146.

započít.¹³⁶ Ozbrojení spiklenci dostali za úkol postupovat pod jednotným vedením skrze město a zmocnit se institucí Direktoría, Rady pěti set a Rady starších. Téhož dne nesměl nikdo opustit Paříž vyjma informátorů se zvláštním povolením. Veškeré cesty a mosty měly být kontrolovány a uzavřeny. Lid se měl zmocnit skladů se zbraněmi, municí a surovinami. Rovněž bylo požadováno zajištění mincoven a pošty. Vojenské jednotky, jež operovaly mimo Paříž, měly být vyzvány, aby přišli povstalcům na pomoc. Jakýkoliv odpor měl být trestán smrtí či zatčením. Měl být zabit každý cizinec, který by se v den spiknutí pohyboval na ulici. Usmrceni měli být také podporovatelé rojalistů. Všichni pekaři měli být donuceni péct chleba a rozdávat ho zadarmo na ulici. Povstalecký výbor rovněž nařídil rozdání majetku emigrantů lidem v nouzi, postavení obydlí pro chudé, zaopatření žen a dětí padlých spiklenců a vyzvání lidu k návratu zpět do domovů. Direktori a poslanci měli být ihned souzeni lidem a Tajné direktorium mělo vládnout do doby, než spiknutí dosáhne svého cíle, tedy potlačení vlády „tyranie“ a všech jejích stoupců. Poté mělo dojít k vypsání voleb, v nichž měl lid volit zástupce z hlavních představitelů konspirace.¹³⁷

Po předpokládaném úspěchu spiknutí rovných mělo dojít k vytvoření zcela nové společnosti. Tajné direktorium schválilo její podobu, jež lze shrnout v několika bodech: *„Každý člen společnosti se zavazuje pracovat v zemědělském a průmyslovém sektoru. Každý, kdo se dobrovolně vzdá svého majetku, bude omilostněn od fyzicky náročných prací. Veškeré úřednictvo bude dohlížet na pracovní nasazení, rozdělovat práci, plnit nařízení a poskytovat morální podporu. Pro každý rok bude vypsán konkrétní počet pracovních dnů. Veškerý pokrok bude směřovat k usnadnění práce a ke snížení pracovní doby. Každý člen společnosti bude kontrolován a budou o něm vedeny záznamy. V každé obci bude rozděleno konkrétní množství surovin určené pro každého jednotlivce, nikdy více. Jakákoliv změna pobytu bude nahlášena a schválena státní správou. V každé obci bude úřednictvo, které bude dodávat zboží a suroviny do domácností. Veškerý majetek společnosti bude kontrolován a chráněn státem. Republika bude rozdělena do regionů, které odpovídají totožnému množství surovin. Jakýkoliv přebytek a schodek bude rovnocenně vyrovnán. Veškerý soukromý obchod se zahraničím bude zakázán. Jakákoliv směna zboží se zahraničím bude vedena státní správou a pohraničními*

¹³⁶ DEVILLE, s. 38.

¹³⁷ Tamtéž, s. 39.

*tábory. Doprava bude organizována a dopravci budou vybíráni z řad obyvatelstva. Daňové povinnosti budou podléhat pouze osoby, jež nejsou součástí společenství. Roční daně budou každým rokem pro osoby nespádající do společenství stejné nebo budou navyšovány. Republika převezme veškeré závazky členů společenství vůči zahraničním subjektům. Jakýkoliv finanční podvod bude trestán doživotním otroctvím. Do republiky se nebude smět dovážet zlato ani stříbro.*¹³⁸

Plán spiknutí rovných se však začal od začátku května 1796 hroutit. Na rozhodující schůzi z 9. května 1796 se nedostavila hned polovina agentů, a proto byla přeložena na následující den. Klíčovou roli však v celém procesu sehrál vojenský agent Grisel. Dle Buonarrotiho se jednalo o muže velmi přesvědčivého a důvěryhodného. Prezentoval se jako zarytý vlastenec, jenž prosazoval revoluční myšlenky, které svým obsahem znepokojily i samotného Babeufa. K překvapení všech to byl však právě on, kdo se rozhodl pro zradu a prozrazení celého plánu.¹³⁹ Dne 3. května 1796 zaslal dopis Carnotovi, v němž se představil pod jménem Armand. Rozhodl se mu poskytnout přesné informace o spiknutí výměnou za to, že bude omilostněn. O dva dny později, tedy 5. května 1796 se konala schůze, jíž se účastnili zástupci Direktoría, vyjma Barrase, s Cochonem a Griselem. Cochon navrhoval, aby celé spiknutí nechali uskutečnit, neboť by mohli pozatýkat hlavní předáky přímo na ulici. To však bylo odmítnuto a Grisel dostal úkolem zjistit, kde se nachází Babeuf, který měl být následně zatčen. Celý plán nakonec předložili Barrasovi, který ho podepsal jako poslední. Barras si uvědomoval, že jeho postavení oslabuje, a proto se ve večerních hodinách téhož dne rozhodl přesunout většinu svých financí mimo Paříž.¹⁴⁰

V následujících dnech probíhal poněkud absurdní proces nahánění spiklenců, jelikož Grisel kvůli své neschopnosti podával špatné informace. Dne 7. května 1796 se proto konala razie v Saint-Florentinu, kde však nikdo nebyl. Na následující schůzi z 8. května 1796 pak Carnot poslal hlídku příliš pozdě. Policie tak dorazila na místo o 15 minut déle a našla zde pouze Darthého a Droueta, jak se povalovali s lahví vína v ruce. K jejich zatčení tak ani nedošlo, jelikož policie nedisponovala žádnými důkazy. Grisel se proto rozhodl vymyslet lest. Zašel za jednou z manželek člena Tajného direktoria a zeptal se jí, zda může zaslat dopis svému muži, aby ho předal Babeufovi, se

¹³⁸ Tamtéž, s. 30.

¹³⁹ BUONARROTI, s. 98.

¹⁴⁰ ROSE, s. 255.

kterým se hodlal setkat. Ta ji však neznala, přesto Griselovi poskytla informace o poloze, které se ukázaly jako dostačující. Poté, co budovu identifikoval a předal zprávu policii, vrátil se zpět a převzal dopis od Babeufa, který sice zamítl jeho žádost na změnu plánu spiknutí, avšak uvedl adresu místa zítřejší schůze. Policie tak mohla s předstihem rozmístit své jednotky a Grisel obdržel odměnu ve výši 40 tisíců franků.¹⁴¹

O Griselovi do poslední chvíle nikdo nepochyboval. Naopak po nepovedené policejní akci z 8. května 1796 panovalo podezření, že zrádcem je Germain, jelikož se na schůzi vůbec nedostavil. On sám se však hájil tím, že byl pod drobnohledem policejních agentů. Grisel se při sporu Germaina zastal, nejspíše kvůli tomu, aby nedošlo k odvolání spiknutí. K definitivnímu potlačení spiknutí rovných došlo 10. května 1796.¹⁴² Celá akce byla předem naplánována a probíhala následovně. Když se v odpoledních hodinách vrátil Drouet domů, čekalo tam na něj asi 800 ozbrojenců. Byl zatčen společně s Germainem, Didierem a Darthém. Při zatýkání bylo řečeno místnímu obyvatelstvu, že se jedná o známé loupežníky z Lyonu. Hlavní sídlo spiklenců se nacházelo v Rue de la Grande-Truanderie, v domě Pierra Françoise Tissota, kde byl v ranních hodinách zatčen Babeuf společně s Buonarrotim. Vzhledem k tomu, že byli oba překvapeni, nestačili ukryt dokumentaci o spiknutí. Tím spiknutí rovných skončilo.¹⁴³

Ještě téhož dne informovala policie obě státní rady o odhalení hrozivého spiknutí, jehož cílem bylo povraždit poslance a nevinné občany Paříže. Po zatčení byli Babeuf, Buonarroti, Massard, Didier, Germain a Darthé převezeni do věznice L'Abbaye a později do Le Temple. O dva dny později, 12. května 1796 zaslal uvězněný Babeuf Direktoriu dopis, v němž se pokusil chránit své společníky a přiřkl si roli hlavního iniciátora spiknutí, dokonce se direktorům vysmíval. Dále tvrdil, že se spojil s demokraty celé Francie, avšak nikoho z nich nejmenoval a v případě odsouzení hodlal přijmout nejvyšší trest, ale pouze v případě, že bude spravedlivý.¹⁴⁴ V návaznosti na to Direktorium odsouhlasilo dne 17. května 1796 zatčení dalších 110 jedinců z 250 jmenného seznamu podezřelých z konspirace.¹⁴⁵

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² DEVILLE, s. 41.

¹⁴³ ROSE, s. 256.

¹⁴⁴ DEVILLE, s. 43.

¹⁴⁵ ROSE, s. 272.

Během pobytu ve věznici byli spiklenci pravidelně vyslýcháni. Zajímavostí je, že jedinými, kdo spolupracoval, byli Babeuf a Moroy. Ostatní spiklenci odmítali odpovídat na příkaz Darthého. Dne 12. června 1796 proběhlo první soudní líčení v Palais de Justice před osmičlennou porotou. Soudní tribunál odsoudil členy ze spiknutí, avšak ti protestovali a vykřikovali, že svědectví Grisela se nezakládá na pravdě a soudci jsou zkorumpovaní. Nastala tak patová situace, jelikož Drouet protestoval tím, že je členem Rady pěti set, a tak musí být souzen před nejvyšším soudem. Direktorium však nechťelo zřizovat soud kvůli jednomu obžalovanému, a proto udělalo výjimku, dle níž stanuli před nejvyšším soudem všichni obžalovaní. Soudní proces se proto konal v místě vzdáleném více než 120 kilometrů od Paříže, ve Vendôme, což bylo schváleno 7. srpna 1796. Než se uskutečnil převoz vězňů, tak se podařilo uprchnout z vězení Drouetovi 17. srpna 1796 a to za podpory Barrase, jenž se obával jeho svědectví. Osoba, kvůli níž se soudní proces přesouval, se ho tak vůbec neúčastnila.¹⁴⁶

V noci z 26. na 27. srpna 1796 došlo k převozu vězňů do Vendôme. Obžalovaní namísto okovů obdrželi speciálně zkonstruované klece, v nichž měli velmi omezený pohyb. Při cestě spiklence doprovázely jejich rodiny. Na celou výpravu dohlížely vojenské složky, které měly za úkol vězně bezpečně dopravit do cíle, nikoliv jim však zajistit pohodlnou přepravu. Toho využil rozzuřený dav, jenž na spiklence a jejich rodiny pohazoval shnilé potraviny a nešetřil se slovními urážkami.¹⁴⁷ Po jejich příjezdu, tedy 30. srpna 1796, byla na místě zavedena přísná opatření, aby nedošlo k narušení procesu. Oblast kolem věznice ve Vendôme střežila armáda. Místní obyvatelstvo muselo odejít, potažmo se mohlo přiblížit na vzdálenost 10 mil.¹⁴⁸ Na základě vzniklé situace se pokusilo asi 800 stoupenců spiknutí o akci v táboru Grenelle. Dne 9. září 1796 ve večerních hodinách se snažil Fyon s dalšími stoupenci cílit na část armády, která jednala se spiklenci, avšak pod vlivem Carnotových změn již stoupenci spiknutí v táboru vůbec nebyli. Při vykřiknutí hesla „Ústava z roku 1793“¹⁴⁹ se místo přátelských pozdravů ozvaly výstřely a pozdní vlna spiklenců byla zmasakrována.¹⁵⁰ Většinou se sice podařilo uprchnout, avšak několik desítek skončilo v zajetí. Během

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 273.

¹⁴⁷ VOZKA, s. 47.

¹⁴⁸ DEVILLE, s. 49.

¹⁴⁹ Tamtéž.

¹⁵⁰ ROSE, s. 285.

podzimních měsíců v roce 1796 pak byli souzeni, přičemž 30 jedinců dostalo trest smrti.¹⁵¹

Soudní přelíčení započalo až 20. února 1797. Do té doby spiklenci setrvali ve vězení, kde zpívali revoluční písně a protestovali proti navrhovaným soudcům. Výběr soudců se neustále prodlužoval, protože mnozí podléhali zaujatosti, jako například Pierre Jean Agier. Obžalovaným rovněž bylo umožněno přijmout obhájce, ačkoliv většina danou službu odmítla a rozhodla se hájit sama. V rámci obhajoby však obžalovaní měli velkou volnost, kdy mohli doslova hodiny argumentovat proti vyřčeným obžalobám. Během procesu seděl každý spiklenec mezi dvěma dozorci. Soudní budovu hlídali ozbrojenci a většinovou část osazenstva tvořili tajní agenti, kteří dohlíželi na průběh procesu a ve vypjatých situacích zasáhli za pomoci vydírání a dalších prostředků. Mezi hlavními svědky působil Grisel. Ten promluvil až na osmnáctém zasedání, neboť na předešlém vystoupil silně opilý. Argumentoval primárně tím, že se do spiknutí zapojil, aby vyzvěděl informace. Dále prohlásil, že se cítil zahanben, když se musel přetvařovat, že je členem spiknutí. Obyvatelstvo sledovalo proces s velkým nadšením. Postupně sympatizovalo se spiklenci, ba dokonce se je utlá skupina pokusila osvobodit. Nejprve zkoušeli přesvědčit strážce, avšak neúspěšně. Později se snažili využít otvoru v nehlídané části soudní budovy. Útěk byl již naplánovaný, avšak jeden z obžalovaných se zdráhal uprchnout a tím celou akci přerušil.¹⁵²

Soudní proces probíhal po dobu tří měsíců. Mezi hlavní soudce patřili Joseph Coffinhal, Charles Pajon de la Chambaudière, Bruno Philibert Audier Massillon, René Louis Marie Viellart a nejvyšší soudce Yves Marie Nicolas Gandon. K této pětici pak přisedalo dalších 15 soudců, čímž utvořili kompletní dvacetičlenný soudní dvůr.¹⁵³ Mezi obžalovanými zaznívala hlavní jména iniciátorů spiknutí. Jednalo se o Babeufa, Darthého, Buonarrotiho, Germaina, Massarda, Antonella, Didiera, Fyona, Amara, Moroye, Cazina, Bouina, Vadiera, Fiqueta, Clerexe, Lambertéa, Ricorda či zpěvačku Sophii Lappiere.¹⁵⁴ Štěstí měla naopak dvojice Le Peletier a Maréchal, jejichž jména Grisel neznal, a proto mezi obžalovanými nefigurovali. Nejzrozsáhlejší obhajobu měli na

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² DEVILLE, s. 53.

¹⁵³ ROSE, s. 291.

¹⁵⁴ ADVIELLE, Victor, *Histoire de Gracchus Babeuf et du babouvisme d'après de nombreux documents inédits*, Paris 1884, s. 232.

svědomí Babeuf, Buonarroti, Germain a Antonelle, naopak Darthé neustále odmítal uznat legitimitu procesu.¹⁵⁵ Obžalovaní označili soudní proces za frašku a atmosféru v soudním domě proměnili na jakési pouliční shromáždění, kde hlavní řečník vykřikoval hesla, zatímco dav mu vyzníval podporu. To dokazuje i scéna, kdy soudní dvůr prohlásil, že není možné pokračovat v této podrážděné náladě a tím tak přelíčení odročuje. Vzápětí začali obžalovaní vykřikovat: „*At' žije republika*“¹⁵⁶ a Germain začal zpívat Marseillaisu v doprovodu dalších přítomných spiklenců. Vzápětí soudce Viellart prohlásil: „*Jsou to synové anarchie, narození v jejím lůně. Pořádek, řád a potřeby všech cítících bytostí jsou pro ně muka. Řvou radostí, když se blíží bouře a veřejné nepokoje oslavují radostnými výkřiky. Tyto muže nemůže nic uklidnit. Jejich dogmatem je otrěs společnosti, čemuž říkají rovnost, agrární právo, nahrazení vlastníků půdy těmi, kteří jimi nejsou. Devastovat, zabíjet dokud jejich hrozivý systém nebude stát v moři krve. Toto je jejich doktrína.*“¹⁵⁷

Co se týče samotného Babeufa, ten při své obhajobě zůstával věrný svým ideálům. Jeho argumenty se však neshledaly s pochopením, což vyústilo v jednu z posledních Babeufových řečí, jež celý soudní proces velmi věrohodně popsala. „*Vzhledem k zásadám, které se od sebe podstatně liší, není divu, že žalobci a my se od sebe lišíme ve všech bodech a že jsme došli k závěrům naprosto odlišným. To, co oni nazývají vrcholem zla, je pro nás největším dobrem. To, co oni nazývají strašným zločinem, je pro nás vrcholem ctnosti. Zatímco oni prolévají slzy nad několika oběťmi z řad této privilegované kasty, my máme soucit s tisíci republikány, jejichž krev tekla na hranicích země. Podle jejich zásady by byly národy odsouzeny ponechat si na věčné časy každou vládu, která se jednou ustaví, i kdyby byla sebeodpornější a sebesthorší.*“¹⁵⁸ Těmito slovy završil soudní proces, jenž se dne 26. května 1797 ubíral ke svému konci. Verdikt soudního dvora zpečetil osudy několika jedinců. Babeuf a Darthé byli odsouzeni k trestu smrti za snahu obnovit ústavu z roku 1793. Buonarroti, Germain, Moroy, Cazin, Bouin a Menessier byli deportováni. Všichni ostatní byli zproštěni všech obvinění. V celkovém součtu bylo souzeno 47 jedinců a 17 dalších v nepřítomnosti.¹⁵⁹

¹⁵⁵ DEVILLE, s. 53.

¹⁵⁶ VOZKA, s. 48.

¹⁵⁷ ADVIELLE, s. 233.

¹⁵⁸ BABEUF, s. 66.

¹⁵⁹ DEVILLE, s. 54.

Francouzský historik Victor Advielle zastával názor, že odsouzení Babeufa a jeho přátel bylo poslední ranou, která byla republice zasazena.¹⁶⁰

Po zaznění rozsudku se Babeuf a Darthé pokusili spáchat sebevraždu. Zatímco se Darthé bodl do hrudi, Babeuf zvolil oblast břišní dutiny. Ani jeden si však nedokázal způsobit smrtelné zranění. Ozbrojenci je poté odnesli zpět do cel, kde strávili zakrvácení a v bolestech svou poslední noc. Poprava se konala 27. května 1797 v 5 hodin ráno na Place d'Armes. Jako první šel na řadu Darthé, který se pokusil vysmýknout a uprchnout, avšak při zápase si roztrhl ránu a silně krvácel. Již rezignující Babeuf se naposledy rozloučil se svou rodinou a následně skončil pod gilotinou.¹⁶¹ Jejich těla byla pohozena do příkopů. Až místní farmáři těla vyhrabali a pohřbili v nedalekém hřbitově.¹⁶² Poslední slova Graccha Babeufa byla shrnuta v dopise, jenž napsal večer před popravou, a stálo v něm: *„Zdá se mi, že nic necítím, protože toho cítím příliš mnoho. Vaše láska ke mně vás vedla přes všechny překážky naší bídy až sem. Vydrželi jste zde přes všechny nepříjemnosti a strádání. Váš vytrvalý cit ke mně vás posiloval, abyste sledovali všechny okamžiky tohoto dlouhého a krutého procesu, jehož hořký kalich jste vypili jako já až do dna. Ó moji drazí přátelé! Jak mne tyto úvahy rozdírají v mých posledních okamžicích! Zemřít pro vlast, opustit rodinu, děti a drahou manželku by bylo snesitelnější, kdybych neviděl, že je ztracena svoboda a všechno to, co si přejí upřímní republikáni. Mé děti, doporučil bych vám, abyste žili spolu v naprosté svornosti. Doporučil bych své ženě, aby se snažila vychovávat děti s velkou laskavostí. Taktéž bych doporučil, aby mé děti vždy poslouchaly svou matku, aby si zasloužily její dobroty. Rodina mučedníka za svobodu musí dát příklad veškerých ctností, aby si získala úctu a lásku všech dobrých lidí. Doufám, že uvěříte, že jsem vás měl všechny velmi rád. Ztroskotal jsem, obětoval jsem se, umírám také pro vás. Po mně zůstane jen jediný majetek, má pověst. Sbohem. Jsem k zemi připoután jen vláknem, které přestřihne zítřejší den. Je to jisté, vím to příliš dobře. Nutno podstoupit tuto oběť. Zlí lidé jsou silnější, ustupuji jim. Je sladké umírat se svědomím tak čistým, jako je to moje. Již odcházím, násilí je dokonáno. Sbohem navždy, ponořuji se do ctnostného spánku!“*¹⁶³

¹⁶⁰ ADVIELLE, s. 237.

¹⁶¹ ROSE, s. 326.

¹⁶² GALLOIS, s. 374.

¹⁶³ BABEUF, s. 84.

5 ODKAZ BABEUFA A SPIKNUTÍ ROVNÝCH

Spiknutí rovných a osobnost jeho hlavního tvůrce, Graccha Babeufa, se stali předmětem zájmu a polemik převážně v druhé polovině 19. století, kdy se o toto téma začali zajímat především levicově a pro-revolučně smýšlející učenci. Nicméně první spisy o zmíněných dějinných událostech se objevily již v první polovině 19. století. Jako první oživil vzpomínku na konspiraci z roku 1796 jeden z jejích přímých účastníků – Philippe Buonarroti, jenž vydal v roce 1828 spis s názvem *Babeufovo spiknutí za rovnost, následované soudním procesem, který vyvolalo, včetně podpůrných dokumentů, atd., atd.* (*La Conspiration pour l'Égalité dite de Babeuf, suivie du procès auquel elle donna lieu, et des pièces justificatives, etc., etc.*), v němž zachytil průběh celého spiknutí.¹⁶⁴ Buonarrotiho dílo, ač bylo později australským historikem Rosem označeno za tendenční a částečně nepřesné, se ve své době stalo brzy velmi populárním, a to především mezi rodícími se francouzskými socialisty, německými imigranty a britskými chartisty.¹⁶⁵ Zejména na Britských ostrovech byl Babeuf velmi oblíbený. Oceňovali ho muži jako Henry Hetherington, anglický tiskař, autor týdeníku *Strážce chudáků* (*The Poor Man's Guardian*) a člen jedné z hlavních organizací chartistů *Londýnské asociace pracujících mužů* (*London Working Men's Association*), či Hetheringtonův spolupracovník, James Bronterre O'Brien, irský novinář a reformátor, pro něhož se Babeuf stal hlavním zdrojem inspirace. Ve 40. letech 19. století se tak ve Velké Británii Babeufovy spisy překládaly a publikovaly v rychlém tempu.¹⁶⁶

Zatímco ve Velké Británii se Babeufovo jméno šířilo předně za pomoci chartistických hnutí, ve Francii se vztahovalo primárně k účastníkům revolucí v 19. století. Po červencové revoluci z roku 1830 se začaly poprvé studovat materiály související se soudním procesem ve Vendôme, jež byly uloženy v Národním archivu (*Archives Nationales*), jež byly uchovány soudním dvorem ze soudního procesu ve Vendôme.¹⁶⁷ Buonarroti navázal kontakt s mnohými francouzskými revolučními organizacemi, které začaly utvářet jakýsi neobabouvistický myšlenkový proud. Mezi

¹⁶⁴ WEATHERLY, Ulysses Grant, *Babeuf's Place in the History of Socialism*. In: *Publications of the American Economic Association* 8, 1907, 1, s. 117.

¹⁶⁵ Chartisté představovali masová prodemokratická či dělnická hnutí ve Velké Británii z 19. století. PROTHERO, Iorwerth, *Chartism in London*. In: *Past & Present* 44, 1969, s. 77; ROSE, s. 4.

¹⁶⁶ BERNSTEIN, Samuel, *Babeuf and Babouvism II*. In: *Science & Society* 2, 1938, 2, s. 174.

¹⁶⁷ ROSE, s. 4.

hlavní příznivce Babeufa a jeho stoupců patřili revoluční socialisté a komunisté jako Auguste Richard Lahautière, Alexandre Théodore Dézamy či Jean Jacques Pillot. Tito muži se tak nejvíce zasloužili o šíření Babeufovy filozofie a povědomí o spiknutí rovných ve Francii během Francouzské revoluce.¹⁶⁸ Babeufovo spiknutí se však ve Francii dostalo do popředí až po únorové revoluci z roku 1848, kdy se jedním z nejvýznamnějších podporovatelů Babeufa stal francouzský socialistický politik, novinář a spoluzakladatel *Francouzské dělnické strany (Parti Ouvrier Français, POF)*, Jules Basile Guesde. Přestože se jednalo o muže, jenž vycházel primárně z marxistické ideologie, k Babeufově spiknutí choval vřelý vztah, který lze spatřit i v jeho prohlášení: „*Naši předkové jsou takoví jako Babeuf a jeho přátelé, kteří viděli v cíli revoluce jen společné dědictví budoucího lidstva.*“¹⁶⁹ Dalším výrazným levicovým francouzským politikem, který do jisté míry navazoval na Babeufa, byl i Auguste Marie Joseph Jean Léon Jaurès, socialista a vůdce *Francouzské socialistické strany (Parti socialiste français, PSF)* založené v roce 1902. Jaurès označoval Babeufa jako „*notre grand Babeuf*“ („*náš velký Babeuf*“) a rovněž konstatoval, že jeho strana je Babeufovým velkým dlužníkem. V roce 1911 dokonce navazující *Francouzská sekce Dělnické internacionály (Section française de l'Internationale ouvrière, SFIO)* uspořádala osmý sjezd strany v Babeufově rodišti, tedy v Saint-Quentinu.¹⁷⁰

Nejvýraznějším Babeufovým pokračovatelem byl však Louis Auguste Blanqui, francouzský socialista, revolucionář a zakladatel takzvaného blanquismu. Jednalo se o radikálního republikána, který se pokoušel v letech 1839 a 1870 uskutečnit státní převrat prostřednictvím nepřilíš početné skupiny podobně smýšlejících revolucionářů. Blanqui napsal několik děl, v nichž formoval svou představu o ideální společnosti. Ve svých úvahách kritizoval stav společnosti, v níž dle jeho názoru určité společenské vrstvy držely veškerou moc. Nejvíce kritizoval církev, politiky a vlastníky. Jeho hlavním cílem proto bylo odstranění těchto skupin a utvoření nové osvícené společnosti, přičemž tohoto cíle mělo být dosaženo povstáním nepočetné skupiny inteligentních a schopných mužů, kteří měli jednat v zájmu všech lidí, jež nebyli součástí privilegovaných vrstev společnosti. Po úspěšném povstání měla dle Blanquiho nastoupit vláda diktatury do doby, než se v tomto přechodném období ujme moci samotný lid.

¹⁶⁸ BERNSTEIN, s. 191.

¹⁶⁹ Tamtéž, s. 192.

¹⁷⁰ ROSE, s. 2.

Diktatura byla dle Blanquiho nezbytná z toho důvodu, že se lidé nezvládnou dostatečně rychle oprostít od dlouhodobého útlaku, a proto potřebují vládu, která jim pomůže v přechodu do ideálního stavu společnosti. Blanqui tak ve své teorii explicitně navazoval na Babeufovo spiknutí, avšak dle amerického profesora Edwarda Sagendorpha Masona se zcela odlišnými cíli. Zatímco Babeufa motivovaly sociální ideály, Blanqui dle jeho názoru směřoval k třídnímu boji.¹⁷¹

Babeuf svým myšlením inspiroval také některé ruské protagonisty *Velké říjnové socialistické revoluce* z roku 1917, ba dokonce francouzský historik Patrice Louis René Higonnet označil spiknutí rovných za její předzvěst.¹⁷² Například marxistický teoretik a revolucionář Lev Davidovič Trockij označil Babeufa za prvního revolučního hrdinu a mučedníka, který nasměroval společnost k proletářské revoluci. David Riazanov, ruský historik, revolucionář a archivář zakoupil ve 20. letech 20. století sbírku Babeufových listin, jež byla uložena do archivu Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu v marxisticko-leninském institutu v Moskvě. Celkově posuzovala sovětská historiografie Babeufa především jako nejstaršího protagonistu kolektivního hospodářství.¹⁷³

Postavu Babeufa hodnotil i nejvýznamnější představitel historického materialismu a zakladatel marxistické ideologie Karl Marx ve spolupráci s Friedrichem Engelsem. V roce 1843 navštívil Marx Paříž, kde se setkal s díly utopických socialistů¹⁷⁴. Základní informace o spiknutí rovných čerpal z Buonarrotiho díla, přičemž hodnotil spiklence dvěma způsoby. Na jedné straně oceňoval jejich věcnost a vášně k proletářským hodnotám. Na druhé straně Babeufovo společníky posuzoval jako hrubé a necivilizované materialisty. Konkrétně prohlásil: „*První přímé snahy proletariátu prosadit vlastní zájmy jako zájmy třídy byly marné. Vzhledem k tomu, že samotný proletariát nebyl dostatečně rozvinutý a kvůli nedostatečným materiálním podmínkám, jež jsou nutné pro osvobození dělníků (podmínky vznikající v době buržoazní epochy), nabylo toto rané proletářské hnutí zpátečnické podoby a hlásalo askezi a surové*

¹⁷¹ MASON, Edward Sagendorph, *Blanqui nad Communism*. In: Political Science Quarterly 44, 1929, 4, s. 526.

¹⁷² HIGONNET, Patrice Louis René, *Babeuf: Communist or Proto-Communist?* In: Journal of Modern History 51, 1979, 4, s. 782.

¹⁷³ ROSE, s. 1.

¹⁷⁴ Jedná se o pojem, který takto označuje raně socialistické myslitele. PERNÝ, Lukáš, *Utopisti. Vizionáři světa budoucnosti. Dějiny utopii a utopizmu*, Martin 2020, s. 12.

rovnostářství.¹⁷⁵ V pozdějších letech však začal Marx na Babeufovo spiknutí nahlížet daleko pozitivněji. Ve svém díle *Svatá rodina, aneb Kritika kritické kritiky: proti Bruno Bauerovi a Consortenovi (Die heilige Familie, oder Kritik der kritischen Kritik: gegen Bruno Bauer & Consorten)* prohlásil, že Babeufovo hnutí zrodilo komunistickou ideu, jež vyobrazovala nový stav světa.¹⁷⁶

Dle francouzského historika Samuela Bernsteina dokonce Babeuf inspiroval Marxe v daleko širším měřítku, poněvadž se v mnohých názorech oba myslitelé velmi podobali.¹⁷⁷ Dle *Manifestu Komunistické strany (Manifest der Kommunistischen Partei)*, stěžejního Marxova díla, lze shrnout určité podobnosti mezi oběma autory. Hlavní spojitost mezi Babeufem a Marxem tvořila otázka vlastnictví. Oba autoři požadovali zrušení soukromého vlastnictví, ačkoliv každý z jiných důvodů. Babeuf prosazoval rovnostářství, dle něhož nemohlo dojít k tomu, aby někdo vlastnil více než jiný.¹⁷⁸ Marx naproti tomu požadoval zrušení vlastnictví buržoazie, jež vycházelo ze soukromého vlastnictví.¹⁷⁹ Jisté názorové podobnosti se týkaly například i centralizovaného řízení státní správy, konfiskace majetku emigrantů, centrálního řízení dopravy a komunikace, vytvoření jednotného plánu v zemědělském sektoru, rovnoměrného rozdělení obyvatelstva v souvislosti s produkcí, či rovnocenní šance na vzdělání.¹⁸⁰ Naproti tomu se odlišovali hlavně v otázce výchovy a rodiny. Zatímco se Babeuf zaměřoval na zrovnoprávnění žen ve společnosti a na prosazení menšího vlivu společnosti na výchovu s cílem omezení předpojatosti, Marx ve svých úvahách smýšlel zcela jinak.¹⁸¹ Konkrétně představil koncept, dle něhož měla vzniknout rodina založená na společenské výchově, nikoliv na domácí výchově. Rovněž prosazoval zánik tehdejší formy rodiny, jelikož byla dle jeho názoru ovlivňována buržoazními vlivy, a proto požadoval, aby výchova nabyla jednotné podoby, kterou by určovala společnost a nikoliv domácnost. Marx také navrhoval, aby veškeré ženy byly dostupné pro všechny

¹⁷⁵ BERNSTEIN, s. 193.

¹⁷⁶ MARX, Karl, ENGELS, Friedrich, *The Holy Family*, Moscow 1952, s. 161.

¹⁷⁷ BERNSTEIN, s. 193.

¹⁷⁸ BABEUF, s. 76.

¹⁷⁹ MARX, Karl, ENGELS, Friedrich, *Manifesto of the Communist Party*, Chicago 1910, s. 31.

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 41; BABEUF, s. 73.

¹⁸¹ BABEUF, s. 38; BIRCHALL, s. 26.

muže, čímž by vyřešil problematiku mileneckých vztahů, což do značné míry odporuje Babeufově snaze o jejich zrovnoprávnění.¹⁸²

K otázce vlivu Babeufa a jeho stoupenců na levicové myslitele, politické činitele a historiky v 19. a 20. století se vyjádřil mimo jiné také francouzský historik François Furet, když prohlásil: „*Není jisté, zda si hlavní hrdina události a jeho hlubokomyslné spisy zaslouží tu pozornost, jaké se jim dostalo v 19. a 20. století. Přesto je sama tato pozornost, především ze strany komunistické historiografie, ukázkou toho, že Babeufovo hnutí bylo něčím více, než jen nezdařeným spiknutím. Představuje určitý kritický moment v historii myšlení, na jehož základě našla společnost svou cestu k extrémní levici 19. a 20. století.*“¹⁸³

¹⁸² MARX, *Manifesto of the Communist Party*, s. 36.

¹⁸³ FURET, s. 249.

6 ZÁVĚR

Gracchus Babeuf je považován za vůbec prvního komunistického myslitele. Již od dětství byl okolím popisován jako inteligentní a zvědavý chlapec. Svým vlastním přičiněním se vzdělával, a to hlavně četbou osvícenské filozofie. V předrevolučních letech se věnoval práci v archivech, kde odhalil různé pozemkové podvody. Aktivně se zapojil do revolučního dění již roku 1789 a ve své pro-revoluční činnosti pokračoval až do své smrti v roce 1797. Za své působení ve spiknutí rovných mohl vděčit především svému novinářskému talentu, pomocí něhož si získal mnoho příznivců, a to převážně z řad revolučních agitátorů a chudého obyvatelstva, kteří si ho následně roku 1796 zvolili za svého vůdce. Spiknutí rovných si za svůj cíl stanovilo změnu tehdejších poměrů ve Francii. Požadovalo naprostou likvidaci veškerých institucí, jež by jakýmkoliv způsobem odkazovaly na ancien régime a prosazovalo zavedení rovnostářské společnosti. Těchto hlavních cílů však nikdy nebylo dosaženo, neboť Babeufa a jeho společníky zradil jeden z vojenských agentů, Grisel, který se rozhodl připojit na stranu režimu a pomohl tak k potlačení samotného spiknutí.

Jako první se nabízí otázka, proč spiknutí rovných nedokázalo zrealizovat své cíle a zda vůbec mělo reálnou šanci na úspěch. Konspirace se definitivně zformovala až v roce 1796, tedy v době, kdy revoluční atmosféra z předchozích let postupně vyprchala. Ačkoliv u moci byla pětičlenná skupina zástupců Direktoría, jejichž postavení působilo přinejmenším nejistě, hlavní představitelé revolučních skupin již nedisponovali takovým vlivem, jaký měli například Marat či Robespierre v předchozích letech. Přesto se konspirace podle názoru historika Rose mohla těšit přízni 17 tisíců jedinců. Kromě tohoto počtu spiklenci počítali také s připojením lidových mas. Spiknutí však sužovalo hned několik problémů. První z nich se týkal podpory ze strany vysoce postavených politiků. Komplot si pro své záměry dokázal získat pouze jediného člena Rady pěti set, a to Droueta. Se spiknutím podle všeho sympatizoval také člen Direktoría Barras, avšak v rozhodující chvíli se od něj distancoval. Chybějící politický vliv se pro členy spiknutí ukázal jako velmi podstatný. Další problém se pojil s vojenskou podporou z tábora Grenelle. Vzhledem k tomu, že direktor Carnot provedl čistky uvnitř tohoto tábora, většina podporovatelů spiknutí se rozutekla, čímž přišlo o důležitou část svých příznivců. Hlavní problém spiklenců však tkvěl ve špatném povědomí hlavních vůdců o Griselovi, jehož skutečnou povahu nedokázal nikdo z nich odhadnout. Naopak

zcela nesprávně považovali za zrádce Germaina, jenž byl věci oddán. Vliv na celkový neúspěch měla také nejednota názorů hlavního jádra konspirace ohledně představ o tom, co by po úspěšném převzetí moci následovalo. Ačkoliv byl z velké části přijat Babeufův filozofický koncept, mnozí z jeho spoluaktérů si budoucnost představovali odlišně. Na druhou stranu spiknutí těžilo z velmi úspěšné propagandy, pomocí které si získalo hlas chudého pařížského lidu. Lze však předpokládat, že neozbrojený lid by bez vojenské podpory stejně neměl reálnou šanci na úspěch a spiknutí rovných by bylo tak jako tak potlačeno. Je tedy možné konstatovat, že konspirace neměla reálnou šanci na úspěch, spíše nepatrnou.

Zde se nabízí další otázka, a to jakou roli sehrál Babeuf ve spiknutí rovných. Babeuf po svém propuštění z vězení roku 1795 navázal na svou dřívější novinářskou činnost, zatímco se pozdější členové spiknutí scházeli v *Clubu du Panthéon*. Přestože zprvu vnímali postavu Babeufa rozdílně, po zatčení jeho ženy v roce 1796 se začali přidávat na jeho stranu a zvolili si ho za svého vůdce. Přestože Babeuf přijal novou vedoucí pozici, jeho postavení ve spiknutí nebylo tak jednoznačné. Ačkoliv se jednalo o muže, který měl bezesporu největší kompetence uvnitř konspirace, nelze ho hodnotit jako hlavního vůdce, ač byl součástí sedmičlenného Tajného direktoria, hlavního výkonného orgánu spiklenců. Vzhledem k tomu, že se jednalo o rovnostáře, bylo jejich postavení rovnocenné. Babeufova úloha tak byla spíše vizionářská. Navrhoval program, a protože si dokázal svými názory získat ostatní, byla většina jeho návrhů přijata. Ve chvíli, kdy však spiklenci hlasovali o nějakém konkrétním rozhodnutí, Babeuf byl přehlasován, jako například při připojení Hory ke spiknutí. Dále například Darthé při soudním procesu zakázal ostatním vypovídat, přestože Babeuf spolupracoval. Z těchto důvodů lze tak Babeufa označit spíše za ideologickou duši celého spiknutí, nikoliv však za jeho hlavního a jediného vůdce.

Na otázku, do jaké míry je Babeufa možné označovat za zakladatele komunistického myšlení, se pokoušelo odpovědět mnoho historiků a sociologů. Například francouzský historik Patrice Louis René Higonnet zastává názor, že Babeufova filozofie byla v rámci Velké francouzské revoluce smělá, avšak v 19. století již archetypální.¹⁸⁴ Německý sociolog Friedrich Jonas naopak tvrdil, že Babeuf

¹⁸⁴ HIGONNET, s. 774.

napomohl Napoleonovi k tomu, aby se francouzský lid přiklonil na jeho stranu.¹⁸⁵ Americký sociolog Ulysses Grant Weatherly přinesl zcela odlišný pohled, neboť Babeufovu filozofii přirovnával k názorům Marxe. Konkrétně prohlásil, že Babeuf ve své filozofii směřoval k tradičním hodnotám komunistického státu, totiž veškerý pokrok vztahoval k lásce a slávě své domoviny, nikoliv k většímu bohatství.¹⁸⁶ Další pohled představil také Edward Sagendorph Mason, americký historik a ekonom, který Babeufa označil za jakobína, jenž se prezentoval vlastenectvím a touhou po rovnostářství.¹⁸⁷ Osobně se nepřikláním k žádnému z těchto hodnocení. Dle mého názoru byl především chudým myslitelem, jenž si uvědomoval sociální a ekonomickou problematiku své doby, a proto navrhoval takovou změnu společnosti, která by danou situaci dokázala vyřešit. Jinými slovy se snažil ukončit chudobu tím, že by vytvořil rovnostářskou společnost, v níž by docházelo k rovnoměrné distribuci všech statků a služeb. Z tohoto důvodu lze dle mého mínění označit Babeufa spíše za bojovníka proti chudobě, než za komunistického myslitele či ideologa. Přesto však nelze přehlédnout jistou podobnost mezi Babeufovými názory a těmi komunistickými. A to například v jejich shodě v otázce soukromého vlastnictví.

¹⁸⁵ JONAS, Friedrich, *Zum Problem des Kommunismus bei Babeuf*. In: *Der Staat* 4, 1965, 3, s. 281.

¹⁸⁶ WEATHERLY, s. 114.

¹⁸⁷ MASON, s. 526.

7 POUŽITÉ PRAMENY A LITERATURA

7.1 Vydané prameny

BABEUF, Gracchus, *Projevy, články a listy*, Praha 1954.

BUONAROTTI, Philippe, *Buonarroti's History of Babeuf's Conspiracy for Equality*, London 1836.

7.2 Literatura

ABRAY, Jane, *Feminism in The French Revolution*. In: *American Historical Review* 80, 1975, 1, s. 43–62.

ADVIELLE, Victor, *Histoire de Gracchus Babeuf et du babouvisme d'après de nombreux documents inédits*, Paris 1884.

BAX, Ernest Belfort, *The Last Episode of The French Revolution*, London 1911.

BERNSTEIN, Samuel, *Babeuf and Babouvism II*. In: *Science & Society* 2, 1938, 2, s. 166–194.

BIRCHALL, Ian, *The Spectre of Babeuf*, London, New York 1997.

CLARK, Samuel, *Human intentionality in the functionalist theory of social change: the role of French provincial intendants in state-society differentiation*. In: *European Journal of Sociology* 46, 2005, 2, s. 213–262.

ČERVINKA, František, *F. N. Babeuf*, Praha 1949.

DEVILLE, Pierre Gabriel, *Gracchus Babeuf und die Verschwörung der Gleichen*, Zürich 1887.

DU BOFF, Richard, *Economic Thought in Revolutionary France 1789–1792: The Question of Poverty and Unemployment*. In: *French Historical Studies* 4, 1966, 4, s. 434–451.

FISCHER, Jan Otakar, *Dějiny francouzské literatury 19. a 20. století*, Praha 1981.

FURET, François, *Francoúzká revoluce I. Od Turgota k Napoleonovi 1770–1814*, Praha 2004.

GALLOIS, Léonard, *Histoire des Journaux et des Journalistes de la Révolution Française 1789–1796*, Paris 1846.

HIBBERT, Christopher, *Francoúzká Revoluce*, Praha 1952.

HIGONNET, Patrice Louis René, *Babeuf: Communist or Proto-Communist?* In: *Journal of Modern History* 51, 1979, 4, s. 773–881.

JONAS, Friedrich, *Zum Problem Des Kommunism Bei Babeuf*. In: *Der Staat* 4, 1965, 3, s. 279–306.

JONES, Peter, *The “Agrarian Law”: Schemes for Land Redistribution during the French Revolution*. In: *Past & Present* 133, 1991, s. 96–133.

LOWELL, Edward Jackson, *The Eve of The French Revolution*, Boston, New York 1892.

MARX, Karl, ENGELS, Friedrich, *Manifesto of the Communist Party*, Chicago 1910.

MARX, Karl, ENGELS, Friedrich, *The Holy Family*, Moscow 1956.

MASON, Edward Sagendorph, *Blanqui and Communism*. In: *Political Science Quarterly* 44, 1929, 4, s. 498–527.

MATHIEZ, Albert, *Francoúzká Revoluce*, Praha 1952.

MIGNET, François Auguste Marie, *Dějiny Revoluce Francoúzké od roku 1789–1814*, Praha 1907.

PERNÝ, Lukáš, *Utopisti. Vizionáři světa budoucnosti. Dejiny utópií a utopizmu*, Martin 2020.

PROTHERO, Iorwerth, *Chartism in London*. In: *Past & Present* 44, 1969, s. 76–105.

RÖD, Wolfgang, *Novověká filozofie II. Od Newtona po Rousseaua*, Praha 2004.

ROSE, Robert Barrie, *Gracchus Babeuf: The First Revolutionary Communist*, California 1978.

ROUSSEAU, Jean Jacques, *O původu nerovnosti mezi lidmi*, Praha 1949.

SCHAMA, Simon Michael, *Občané: Kronika Francouzské Revoluce*, Praha 2004.

SOBOUL, Albert, *Velká Francouzská Revoluce*, Praha 1964.

TINKOVÁ, Daniela, *Revoluční Francie 1787–1799*, Praha 2008.

VOZKA, Jaroslav, *Gracchus Babeuf: vůdce spiknutí rovných*, Praha 1947.

WEATHERLY, Ulysses Grant, *Babeuf's Place in the History of Socialism*. In: *Publications of the American Economic Association* 8, 1907, 1, s. 113–124.

8 RESUMÉ

The aim of this Bachelor thesis is to analyze events related to the conspiracy of equals with a particular focus on the character of Babeuf, as he was the most prominent personality in the conspiracy. Babeuf tried to form the concept of an egalitarian society during the French Revolution, for which he is considered the first communist thinker. The thesis therefore focuses on his philosophy as well as the crucial moments of his life. The thesis also concentrates on depictions of the economic and social situation in France from both the pre-revolutionary and revolutionary years, as it was closely to the evolution of Babeuf's thinking and helped to gradually shape the conspiracy itself.

Babeuf has been described by his surroundings as an intelligent and inquisitive boy since childhood. By his own cause, he was educated, mainly by reading enlightenment philosophy. In the pre-revolutionary years, he worked in archives, where he uncovered various land frauds. He became actively involved in revolutionary affairs as early as 1789 and continued his pro-revolutionary activities until his death. For his part in a conspiracy, he owed much to his journalistic talent, through which he won many supporters, largely from the rank of revolutionary agitators and poor population. Although Babeuf is considered to be the leader of the entire conspiracy, his main task was to create and promote ideological concepts rather than to organize the entire conspiracy. For this reason, Babeuf can be marked more as the ideological soul of the entire conspiracy, but not as its chief and sole leader.

During the French Revolution, in 1796, an event took place that went down in history as a conspiracy of equals. This was an effort by revolutionary agitators to unseat the government of the Directory and establish a new social order. They wanted to build a French republic based on strict egalitarianism. The leaders of the equals conspiracy thought that egalitarianism would solve poverty and stem the economic crisis that had been worsening throughout the French Revolution. But before their plans were implemented, the plot was revealed. The conspirators were betrayed by one of their members, military agent Grisel, who decided to contact the regime at the time and uncover plans of the plot. Babeuf was therefore arrested on May 10, 1796, along with his associates. The arrested conspirators were the subject of a Vendôme trial in 1797, under which Babeuf and Darthé were executed.